ОСОННЯ

Альманах Волинського осередку
Спілки християнських письменників
України

ОСОННЯ

Альманах Волинського осередку
Спілки християнських письменників України

Рівне
«Естеро»
2019

УДК 82
О-72

Художнє оформлення
Дмитра Олійника

О-72 Осоння : альм. Волин. осередку Спілки християн. письм. України.
— Рівне : Естеро, 2019. — 136 с
ISBN 978-966-97458-5-9

Видання складає поезія, проза, перекладацький доробок та драматичні твори членів осередку, хроніка діяльності СХПУ на Волині.

Для загалу читачів.

УДК 82

© Волинський осередок Спілки християнських письменників України, 2019

ISBN 978-966-97458-5-9

Зміст

Із хроніки життя осередку 6

Поезія

Юрій ВАВРИНЮК

Оптимістично після 50-ти 16
Мовчання Бога 18
Різдвяна тиша 19
Батьківські руки 20
А на мамин поріг... 21
Шурхіт тиші... 22

Олег БЕРМАН

Сутінки 24
Замість передмови 24
Тривожні досвітки 26
Що бачиш ти? 28
Абстракція 28
Стежки-доріжки 29
Інквізиція 29
Резонанс 31
Захарія 32
Мав якось одне я пошанування... 33
Паломники 34
Еволюція 35

Лідія ВУДВУД

Дорога Христа 38
Вечеря 39
Переможець 39
Твій скарб 40
Людські думки... 41
На дорогах життя залишаємо віхи... 42
В одну ріку не входять двічі... 42
Золотий дощ 43
На життєвих шляхах зустрічаєм людей... 43
Ясна печаль торкнулася гаїв... 44
Важко жити у світі реальнім... 44
Живемо в час замінників, підробок... 45
Розлуки, зустрічі і знов розлуки... 46
Напитися краси твоєї хочу... 46
Даруймо ніжність трепетну... 47

Дмитро ДОВБУШ

Різдвяна колискова 48
Дві породи 50
Теорія відносності 50
Крематорії 51
Право голосу 52
Рими 53
Два царі 54
Чай 54

Василь МАРТИНЮК

Девальвація слів 56
Девальвація волі 57
Убійники, грабіжники… 58
Люблю тебе, щире моє Полісся! 59
Встаю ще сонний... 61
Я іду, я біжу додому 61
Сосна 62
Гарбузи та соняхи 63
Теперішня зима 64
В нечисте середовище утіх... 65

Володимир САД

Помолюся Богу мовчазно... 66
Відбивалося сонце спочиле... 67
Тата й мами давно вже немає... 68
Ти пройшов нелегкий шлях спокус... 68
І знов прокинулась весна... 68
Гріх Каїна лежить біля порога... 69
Едемський сад — Всевишнього творіння... 69
Вуличний музикант 70
Піднось мене, Любове, догори... 70
Як не хочеться, щоб пустоцвітом... 71
Треба бути сліпим... 71
Познімаймо засуви з серця... 72
Половіють утомлені роки... 73
Там, де темний намет... 73
Ідуть уперто, ідуть і сіють... 74
Шалений ритм сучасного століття... 74

Любов ОМЕЛЬЧУК
Пісня хваління 76
До Тебе, Господи, іду... 77
Йому належить честь і слава 78
Естер 79
Зустрічі з Ісусом Христом 80

Ольга МІЦЕВСЬКА
Моя душа під парасолю буднів... 82
Крила натхнення 83
У трепеті замріяної тиші... 83
Зажурились думи... 84
Від серця людини до Бога — пів кроку... 84
Мелодії часу 85
Сіра зона 87
Усмішка Бога 88

Проза
Наталія ДОБЖАНСЬКА-НАЙТ
Про чоловіка, який розмовляв із зорями 90
Про чоловіка, який шукав молочну ріку 93

Віктор ГРЕБЕНЮК
Палата 96
Танцюючи фламенко 98

Переклади
Грейс Грінвуд. Украдене пташине гніздо
Переклад з англійської Наталії Добжанської-Найт 102

Перекази
Дантова «Божественна комедія»
Прозовий переказ Віктора Гребенюка, віршовані уривки — у перекладі з італійської Євгена Дроб'язка 108

Драматургія
Анатолій ОЛІХ
Хто в сльозах сіє... 126

Із хроніки життя осередку

11 січня 2018 р. електронною книжкою «У полум'ї» київське Мультимедійне видавництво Стрельбицького випустило вибрані новели Віктора Гребенюка в перекладі на російську. Для збірки автор переклав ті твори, котрі, на його думку, становлять більший інтерес для російськомовних читачів, особливо за межами України. Адже в Росії, та й у нас на Сході, часто мають хибно сформовані погляди на деякі епізоди нашої історії, упереджено ставляться до всього українського. Тож сорок вибраних новел, подані рідною мовою тих читачів, покликані якоюсь мірою виправити становище.

29 січня Юрій Вавринюк і Віктор Гребенюк провели літературну зустріч в обласній юнацькій бібліотеці з восьмикласниками луцької загальноосвітньої школи № 12. Її було приурочено до 390-ліття книгодрукування в нашому місті.

11 лютого 1628 року в православному монастирі Чесного хреста ченці Павло і Сильвестр виготували збірочку віршів «Лямент» (цебто «Плач») — у пам'ять про священника Івана, вочевидь, вельми авторитетного серед місцевих русинів, який упокоївся тими днями. То була перша друкована книжка у древньому граді.

В. Гребенюк наголосив: нам важливо, що саме з духовної книжки почалась видавнича справа в Луцьку. Волинський же осередок Спілки християнських письменників продовжує в сьогоднішніх умовах розбудову духовного книговидання. Тож Юрій Іванович почитав учням кілька творів зі своєї нової (паперової) збірки «Мовчазні діалоги», а Віктор Іванович — з електронної «"Ефект Вертера" та інші новели».

6 лютого в бібліотеці Волинського інституту післядипломної педагогічної освіти (ВІППО) вчителі української мови та літератури мали спілкування із членами СХПУ Юрієм Вавринюком, Володимиром Садом і Віктором Гребенюком із тієї ж нагоди. Цю зустріч записав телеканал «Аверс» і випустив в ефір декілька разів.

8 лютого. Три нові пісні нашого спілчанина Володимира Сада ввійшли до дебютного альбому його сина Едуарда «Ти добрим будь». Вірші «Незгасаюча зоря» і «Розквітає душа» поклав на ноти Руслан Чоланюк, автор музики до поезії «Ти поклич» — Едуард Сад.

Диск випустила коломийська студія «Ліга». Це вже далеко не перші твори Володимира Івановича, що одержали й музичне життя.

3 квітня. У Музеї волинської ікони торік двічі було проведено своєрідну презентацію поетичного «Акафіста Богородиці, у Холмській іконі про-

славленій» — спільного твору членів нашого осередку Віктора Гребенюка (україномовний текст) і Наталії Добжанської-Найт (англомовний переклад). Тоді слухачами й молільниками були студенти і викладачі факультету іноземної філології Східноєвропейського національного університету ім. Лесі Українки та вчителі середніх шкіл.

А цього року музей розпочав проводити екскурсії для англомовних туристів. Завершуються вони в тому залі, де експонується Холмська реліквія, і до програми входить виконання уривка зі згаданого твору. Співають по-англійськи студентки регентського відділення Волинської православної богословської академії під керівництвом Валентини Маласпіни.

11 квітня Віктор Гребенюк здобув перше місце в Міжнародному конкурсі документального оповідання «Бути людиною», проведеному Німецьким фондом «Пам'ять, відповідальність і майбутнє».

Умовою цього мистецького змагання було художнє відтворення задокументованого випадку доброти, гуманності за часів панування нацизму. Новелу «Кухлик води живої» Віктор Іванович написав на основі епізоду з книги спогадів простого волинського селянина Мусія Мельничука «Моя довга страждальна дорога», редактором-упорядником якої він був.

В. Гребенюк взяв участь у номінації професійних літераторів, де змагалися 75 авторів. Спершу твори оцінювали національні журі (в Україні та Росії), а потім — журі міжнародне.

Церемонію нагородження проведено в День пам'яті жертв нацистських концтаборів у київському Будинку письменників. Публіку привітав, зокрема, керівник відділу культури посольства Німеччини Себастьян Ґроміґ та голова Національної спілки письменників України Михайло Сидоржевський. Нагороди вручав директор Будинку письменників Олександр Гордон.

Тим часом стало відомо, що Віктор Гребенюк здобув друге місце ще й у конкурсі літературного фестивалю «Антракт», який проходив у Херсоні (номінація «Сценарій короткометражного фільму»).

20 квітня з нагоди Дня матері й дня жон-мироносиць у бібліотеці ВІППО відбулася зустріч із Дмитром Довбушем, Василем Мартинюком, Віктором Гребенюком. Д. Довбуш і В. Мартинюк прочитали свої вірші, В. Гребенюк — новели на цю тематику. Прозвучали пісні членів Волинського осередку СХПУ про маму.

Цю зустріч було присвячено й виходу нового спілчанського альманаху «Осоння». Тож слухачі — шкільні бібліотекарі та вчителі-словесники — безкоштовно одержали це та інші видання нашої організації Спілки.

11 травня ці ж автори зустрілися з учнями навчально-виховного комплексу с. Княгининок Луцького району. Зустріч зі старшокласниками вела

учитель світової літератури Ганна Дмитрівна Ольховик, а з учнями середньої ланки — учитель української мови та літератури Неля Олександрівна Юрковська.

Віктор Гребенюк розповів про Спілку та читав свої новели, Василь Мартинюк та Дмитро Довбуш запропонували увазі присутніх свої вірші різного тематичного плану. Особливого емоційного настрою надавала зустрічам та обставина, що Василь Кирилович викладав у цій школі українську та світову літературу й у ній навчаються його діти.

Того ж дня в луцькій бібліотеці-філіалі для дорослих № 10 презентували новий випуск альманаху «Осоння». Прозвучали вірші, проза, уривки з перекладацького доробку, пісні на слова членів осередку. Виступили всі десять спілчан, а також декотрі з членів їхніх сімей. Зокрема, шестирічний Костя Міцевський зачитав вірш своєї мами Ольги. Син Володимира Сада Едуард виконав власну пісню на слова батька. Адже захід було присвячено до Дня матері та Міжнародного дня сім'ї.

Слова визнання й підтримки прозвучали з уст члена Національної спілки письменників Євгенії Назарук, керівника літературної студії «Без меж» Валерія Гнатюка й інших колег по перу.

17 травня Ольга Міцевська, Дмитро Довбуш і Віктор Гребенюк взяли участь у двох уроках літератури рідного краю: спершу в загальноосвітній школі села Хорохорин, а потім — села Смолигів Луцького району. Розповідали про Спілку християнських письменників на Волині, читали свої твори. Насамкінець подарували шкільним бібліотекам колективні видання Волинського осередку СХПУ, передусім свіжий випуск альманаху «Осоння». Школярі ж передали їм для розгляду свої перші літературні спроби.

30 травня на Львівщині в м. Стрий пройшов фінал III Всеукраїнського літературно-поетичного конкурсу Якова Бузинного. Цьогоріч він проходив під гаслом «Українське християнство — світло та сіль для народу України». Від Волинського осередку СХПУ в ньому взяли участь Лідія Вудвуд, Володимир Сад, Василь Мартинюк та Юрій Вавринюк. Василь Кирилович зайняв друге місце у номінації «Поезія».

Збірка короткої прози Віктора Гребенюка «"Ефект Вертера" та інші новели» з'явилась у вигляді звукової книги. Її складають сорок новел, створених на реальній основі. Диск записано цьогоріч на луцькій студії «Крок назустріч» (начитували автор та Ольга Міцевська). Звукокнигу безплатно у форматі mp3 можна скачати за посиланням http://shpuvolyn.com.ua/media/audio_efekt_vertera.html

У цьогорічному № 5–6 журналу іноземної літератури «Всесвіт» надруковано український переклад роману сліпоглухої американської письменниці Гелен Келлер «Світ, у якому я живу», здійснений нашою спілчанкою Наталією Добжанською-Найт. Ця її публікація — перша в такого роду журналі, старому і респектабельному. Це справді чималий успіх члена СХПУ.

16 червня відбувся літдесант нашого осередку в дитячий літній табір Волинської єпархії УПЦ Київського патріархату (обійстя сім'ї Шереметів у селі Куликовичі Маневицького району). На табірному майдані Наталія Добжанська-Найт, Володимир Сад і Віктор Гребенюк розповідали про нашу Спілку, її колективні видання, читали свої твори. Публіка була уважна і, як кажуть, ішла на контакт. Діти були попереджені, що в табір можна взяти свої твори для декламації та спілкування з літераторами, тож дехто так і вчинив. Насамкінець представники СХПУ подарували табору свої книжки, а читачі стали в чергу, щоб придбати ці видання з автографами авторів.

Улітку в центрі Луцька за почином ченця Димитрія (Франкова), насельника Чеснохресного монастиря УПЦ КП, проходили засідання т. зв. відкритого клубу з богословським тлом. Люди різного віку й підготовки збирались або в приміщенні, або просто неба. Щонеділі ввечері вони за чашкою чаю слухали то легеньку лекцію теолога, то відверті міркування капеланів тощо. Звучало багато музики: коли не було посту — церковна, бардівська, джаз-рок і класична (серед виконавців — миряни, священник, диякон); у піст джаз-рок, звичайно ж, не звучав.

Удосконалюючи діяльність клубу, брат Димитрій став запрошувати на виступи й членів Спілки християнських письменників. Тож 3 та 10 червня розповідав про СХПУ та читав свої новели Віктор Гребенюк, 17-го — про власну перекладацьку роботу говорила Наталія Добжанська-Найт (ішлося передусім про есе «Оптимізм» Гелен Келлер, надруковане в «Осонні»). 28 червня читав свою лірику і розповідав про творчий процес Дмитро Довбуш (того дня більшість слухачів становили пластуни). А 8 липня декламувала дещо зі свого поетичного доробку Ольга Міцевська.

12 серпня Ольга Міцевська та Дмитро Довбуш відвідали із семінаром про поезію VIII з'їзд молоді ХВЄ Волині. З'їзд проходив у с. Самари Ратнівського району і зібрав близько тисячі молодих християн. Протягом п'яти днів молодь проживала в наметах серед лісу на березі о. Лука. У щоденну програму входили богослужіння, секційні заняття, молитви. Молоді люди також мали час для спілкування та спорту.

Семінар «Поезія в служінні» проводився в рамках секційного заняття, на яке запрошувались усі бажаючі, зокрема, поети, декламатори, хористи. Захід відвідали кілька десятків хлопців та дівчат. Говорили здебільшого

про якісні критерії, яким має відповідати церковна поезія, — образність, лаконічність, грамотність тощо. В кінці семінару присутні мали можливість поставити запитання виступаючим та придбати літературу осередку.

«Це ви нам будете розповідати про Бога?» — такими словами на ґанку будинку культури дитячого табору «Світанок», що в с. Дачне Ківерцівського району, **19 липня** наших спілчан Наталію Добжанську-Найт, Дмитра Довбуша і Віктора Гребенюка зустріла зграйка дітлахів. «Еге ж, ми приїхали розповідати вам про Бога, тільки художніми творами, у котрих слово Бог може і не звучати».

Друге, що приємно вразило: хоч нас і попередили про необов'язковість явки, адже це неплановий захід у вільний час, однак на зустрічі були присутні понад 80 слухачів, школярі початкових і середніх класів. Письменники розповіли їм про Спілку, зачитали свої твори.

Третій позитивний момент — ця взагалі-то непосидюща й не вельми дисциплінована публіка слухала дуже уважно, навіть доволі складні тексти, була небайдужою. Після виступу кожен із літераторів відповідав на низку запитань допитливих читачів.

Письменники подарували бібліотеці табору примірники колективних видань нашого осередку, підписали чимало книжок і для домашніх бібліотек юних книголюбів.

Останнім підійшов хлопчик, який не міг придбати жодної книжки. «Залиште мені, будь ласка, хоч би автографи в записнику». Хлопчина пішов із повним комплектом подарованих і підписаних книг.

Книжка Віктора Гребенюка «Розстріляна коляда» тиражем 2000 примірників побачила світ у бібліотечці всеукраїнської газети «Вісник + К». Її складають вибрані твори з двох видань: «Тетрамерон» і «"Ефект Вертера" та інші новели». Збірку можна купити у відділеннях «Укрпошти», газетних кіосках, у листонош.

Голова Волинського осередку СХПУ Юрій Вавринюк взяв участь у презентації збірки «Тонка грань», яка відбулася **7 вересня** в Києві. Це колективне видання, до якого ввійшли прозові твори переможців Конкурсу імені Джона Буньяна. У цьому творчому змаганні Ю. Вавринюк брав участь як член журі. Перше місце зайняла молода авторка з Кіровоградщини Дар'я Плохотніченко, її оповідання і дало назву збірці.

Після оголошення переможців та їх нагородження відбулася Літературна школа, де Юрій Іванович прочитав лекцію «Атенські зустрічі апостола Павла».

Щорічний мистецький фестиваль «Ніч у Луцькому замку» цього разу відбувся з **8 на 9 вересня**. До його програми входило театралізоване дійство «Саміт у Луцьку», під час якого звучали уривки з драматичної поеми Віктора Гребенюка «Європа. Луцьк. 1429-й».

19 вересня Дмитро Довбуш і Віктор Гребенюк виступили перед першокурсниками Луцького біотехнічного інституту Міжнародного науково-технічного університету імені Юрія Бугая.

Члени СХПУ ознайомили студентів із діяльністю Спілки, прочитали свої твори, передали бібліотеці вузу альманахи та інші колективні видання Волинського осередку, одноосібні збірки.

Член Спілки християнських письменників України Віктор Гребенюк — літературний редактор інформаційно-видавничого центру Волинської єпархії УПЦ КП та журналу «Педагогічний пошук» — взяв участь у громадському обговоренні проекту нового українського правопису.

До пропонованого документа він зробив багато зауважень і пропозицій (зокрема, йдеться про низку пунктів, що стосуються релігійного, церковного життя). Кілька з них Національна правописна комісія взяла до уваги.

20 вересня Дмитро Довбуш виступив перед пацієнтами реабілітаційного комплексу «Агапе» в с. Боратин поблизу Луцька.

Тут уздоровлюються потерпілі після спинно- та черепномозкових травм, уражень центральної нервової системи, порушень функцій опорно-рухового апарату тощо. Крім фізичної реабілітації, отримують психологічну допомогу, одним з елементів якої є вечірні зустрічі — спілкування між собою та знайомство із запрошеними.

Дмитро Петрович прочитав вірші та поділився власними духовними пошуками. На завершення він подарував бібліотеці комплексу збірники творів та авторські книги спілчан.

Того ж дня Юрій Вавринюк, Дмитро Довбуш і Віктор Гребенюк виступили перед студентами й викладачами Луцького інституту розвитку людини (ЛІРОЛ) Університету «Україна». Вони стали учасниками прекрасного мистецького заходу «Особистості». Присутнім розповідали про тонкощі сучасної вишивки, лунали музичні твори (у тому числі пісня «Мамі» Світлани Кресак на слова Д. Довбуша).

Наші спілчани не тільки читали свої твори. У своєрідних інтерв'ю відповідали на цікаві й дещо провокативні запитання — про красне письменство та багато інших речей. Бліцконкурс на тему «Напиши вірша прямо зараз» показав, що це зовсім не легке діло (щоправда, були й такі у залі, котрі спробували дещо заримувати).

26 вересня. Нагороду найвищого — діамантового — рівня присуджено на цьогорічному Міжнародному багаторівневому конкурсі імені де Рішельє Вікторові Гребенюку. В номінації «Мініатюри. Короткі п'єси» він удостоївся її «за пошук оригінальних літературних засобів у новелі "Палата"».

Конкурс проводиться з 1998 року в рамках культурологічного проекту «Спаси і сохрани» Асоціації діячів літератури і мистецтва «Глорія». На це творче змагання подаються тексти українською, російською, німецькою, іспанською.

Віктор Іванович створив новелу на одеську тематику (конкурс проводиться саме тут). Авторської мови в сюжеті нема, тільки репліки персонажів. Проросійський активіст говорить російською, проукраїнський — часом переходить на українську, а старий лікар — так, як говорили тут євреї, «одеською мовою», фактично суржиком. Ті двоє прибули в цю палату непримиренними ворогами з побоїща в Будинку профспілок у травні 2014-го, а вийти мають добрими співгромадянами.

До речі, девізами конкурсу є всім відомі вислови: «Разом ми можемо більше!» та «Один за всіх і всі за одного!»

Арман-Емманюель дю Плессі герцог (дюк) де Рішельє, іменем якого названо конкурс, — внучатий племінник знаменитого діяча французької історії кардинала Рішельє, перший градоначальник Одеси (1803 р.), якого вельми шанують у цьому місті.

28 вересня спілчанин Дмитро Довбуш зустрівся з учнями 6 класу приватної школи «Скарбниця мудрості» при церкві «Фіміам» у Луцьку. Письменник відповів на запитання учнів та вчителів, розпитав дітей про їхні поетичні спроби. Виявилося, що всі без винятку хоча б раз у житті пробували писати вірші.

Дмитро Петрович прочитав власні поезії та поділився історіями написання деяких із них. На завершення — подарував бібліотеці набір книг, виданих Волинським осередком СХПУ та авторами осередку.

24 жовтня Юрій Вавринюк і Віктор Гребенюк виступили перед пацієнтами та медперсоналом Луцького гарнізонного військового госпіталю.

Це був невеличкий концерт на теми Донбаської війни. Між поетичними й прозовими творами лунали музичні номери: капелан цього закладу священник Сергій Мельничук, закінчивши службу Божу (невеличкий актовий зал правив і за тимчасовий храм) та знявши облачення, взяв до рук гітару й співав армійських і козацьких пісень.

Наприкінці письменники подарували бібліотеці шпиталю видання нашого осередку.

9 листопада в Музеї волинської ікони проведено зустріч студентів Волинської православної богословської академії з членом СХПУ В. Гребенюком.

Віктор Іванович розповів, що коли в Церкві споминається Нестор Літописець, якого вважають першим вітчизняним письменником (його основний твір — «Літопис руський»), у державі — День української писемності та мови. Спілка ж, яку представляє В. Гребенюк, — продовжувач релігійної лінії в нашій літературі.

Для читань серед творів сакрального мистецтва майстер пера вибрав сім новел, сюжет яких стосується ікон та церковного стінопису. Декламування перемежовувалось духовними піснеспівами академічного хору.

22 листопада Юрій Вавринюк, Дмитро Довбуш і Віктор Гребенюк провели літературні читання на історичному факультеті Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки.

Оскільки то був час, коли щойно відзначили чергову річницю Другого Майдану та перед Днем пам'яті жертв голодомору, поети — Ю. Вавринюк і Д. Довбуш — декламували переважно вірші на ці теми. А з огляду на те, що слухачами були майбутні фахівці з документознавства, прозаїк В. Гребенюк читав ті свої новели, котрі створив на основі документів.

Насамкінець заступник декана Тарас Літковець ставив письменникам запитання на тематику літературного процесу.

23 листопада. Віктора Гребенюка запросили на передачу Волинського радіо «Вечірня аудієнція». Трохи не годину ведучі Сергій Ткачук і Тарас Літковець у швидкому темпі ставили йому безліч запитань: про Спілку християнських письменників; про сучасні літературні явища; про те, чи можуть бути детективи й фентезі християнськими; про удачі, невдачі та плани; чому повсюди так багато неякісного інформаційного продукту; чому жодного українського письменника не удостоєно Нобелівської премії; чому про наше письменство так мало знають у світі; чи надання Томосу Українському Православ'ю стане спонукою в розвитку літератури… Окрім того, на хвилях Волинського радіо прозвучали твори В. Гребенюка зі звукової книги «"Ефект Вертера" та інші новели».

15 грудня. Уже не вперше християнська організація «ВС міністрі» (керівник Володимир Слонопас), що працює у США для пострадянського простору, включила до свого щорічного видання «Місіонер» твори членів Волинського осередку СХПУ. Поруч із численними авторами — класиками й сучасниками — у цьому збірнику християнських художніх творів опубліковано поезії Юрія Вавринюка, Ольги Міцевської, Любові Омельчук та новели Віктора Гребенюка. Видання призначено не для продажу, тож надані нам примірники розповсюджуються на зустрічах із читачами.

28 грудня в луцькому видавництві «Надстир'я» вийшла друком збірка Віктора Гребенюка «"Ефект Вертера" та інші новели».

29 грудня на хвилях Волинського радіо прозвучала передача, у якій, як і наприкінці 2017 року, йшлося про діяльність нашої організації Спілки протягом останніх дванадцяти місяців. Цього разу ведуча Ольга Шарута вела мову з Віктором Гребенюком. Він розповів радіослухачам про колективну й одноосібну роботу членів осередку на літераторській ниві та інших дотичних ділянках. Цікавили новинарку й види на майбутнє нашої творчої громади.

Протягом року члени Волинського осередку СХПУ публікували свої речі в масовій пресі, Мережі, вели в Інтернеті власні творчі проекти.

ПОЕЗІЯ

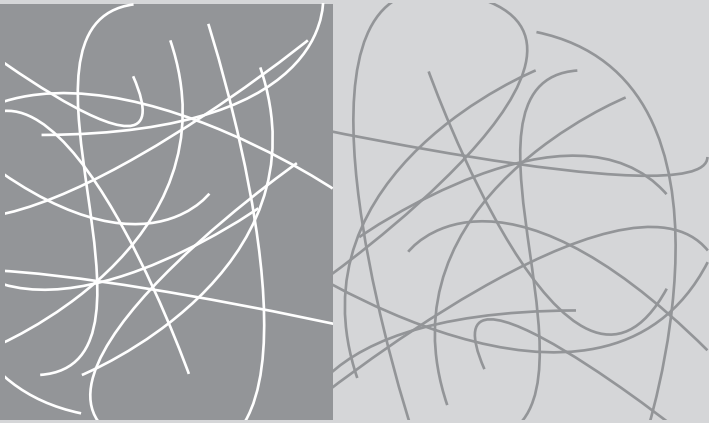

Юрій ВАВРИНЮК

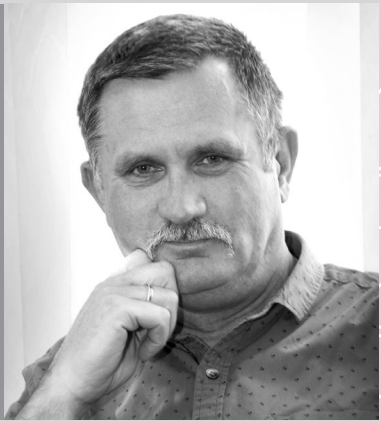

Оптимістично після 50-ти

Я вже не той...
І сили вже не ті.
Й чомусь у небі менше сині.
Весна загрузла у сльоті,
Сльоті осінній...

Юначі мрії
Плачуть кошеням:
Не всі вони сп'ялись на ноги...
Вже не радію до нестям
Новим дорогам...

Життя іде.
І все — по низхідній...
І шурхотить опале листя...
І дощ по вулиці брудній...
І ніч імлиста...

Я вже не той...
І все ж таки —
ще той!

Це мрії стали просто зрілі.
А мій здорослений герой
Іти ще в силах.

Я все ще той!
Я все таки ще йду.
Ті ж самі зоряні польоти.
Учуся цілити в біду
У Дон-Кіхота.

Вже не дитя.
А втім... таки дитя.
Бо на життя дивлюсь як вперше.
Радію ранкам до безтям,
З роси воскресши.

Літаю в снах.
А вдень і — вище хмар.
А ще — і досі! — в казку вірю.
І бачу, як старий ліхтар
летить у вирій.

Іду в поля,
Розсіюю жалі.
І випасаю в небі зорі.
Збираю крики журавлів
В нічнім просторі...

Стрічаю день.
Благословляю ніч.
Живу — у двох тисячоліттях.
Цей вік — як згусток протиріч
У антисвіті.

Життя іде.
Іде по висхідній,
Ламає всі стереотипи.
І жне мої посіви мрій,
І сміх,
І схлипи...

Мовчання Бога

Під порепаним від спраги небом
повисло мовчання Бога,
мов у драглистому тумані
застиглі журавлині крики.

Син волав до Батька
голосом покинутої дитини,
відкинутий землею
і не прийнятий небом,
Він загубився серед мовчання.

Мовчало небо,
мовчала Голгота,
мовчали друзі,
мовчали святі та грішні...

Мовчала могила
біля підніжжя ганебної гори...

Але потім проговорив ранок Воскресіння.
Гучно.
Владно.
Переможно.

...На Голготі мойого серця,
на Голготі мойого народу,
на цвинтарі наших надій
застигло мовчання Бога.

Молитви, як дим у негоду,
стеляться долі,
і благання матерів
губляться в тумані песимізму.

«Боже, наш Боже, нащо Ти нас покинув?»

Небо мовчить,
правда мовчить,
справедливість мовчить...

Але я знаю одне:
після мовчання Бога
завжди
настає
ранок Воскресіння.

* * *

Різдвяна тиша
Маля колише,
шепоче вівцям:
«Вже спіть! Тихіше!»
А на полях
щораз сильніше
небесний хор
там, на узвишші,
усій землі
небесні вірші
співав
і мир народам розсівав.
Завмерло поле
і ледве дише.
Вже горизонт
позолотішав,
вже ніч світліша.
І небо пише
нову скрижаль,
зірками кришить
на землю
крихти доброти...
І пастухи
щонайщиріше
перед Малям
схилились в тиші.

В пустелі десь
дороги інші
ведуть волхвів...
А мир густішав,
і мироточив,
і найбіднішим,
і наймудрішим
у серце
вічність
виливав...

Різдвяна тиша
Маля колише.
Вже горизонт
позолотішав,
вже ранок скоро,
уже світліше.
Вже новий день
повеселішав,
землі надію
провістив.

Батьківські руки

Руки у мам ласкаві.
Татові руки — сильні.
В кожній хорошій справі
Руки батьків стожильні.

Пахнуть вони млинцями,
Крихтами шоколаду.
Їхніми ж бо руками
Всюди усе до ладу...

Можуть мене за хмари
Кинути руки тата
І провести сафарі
Просто за рогом хати.

Ввечері ніжні руки
Ковдрою накривають —
І в застиганні звуків
Снів набігає зграя.

Теплі долоні зранку
Гладять затерплі щоки:
«Чуєш, уже на ґанку
Будять тебе сороки!»

Руки оці водили
Стежкою, що до храму,
Ставили нас на крила
Працею й молитвами,

І піднімали в небо
Мрії мої дитячі,
Брали завжди на себе
Болі мої й невдачі.

Руки батьків плекають
Свята мої та будні
І з мозолів складають
Світле мені майбутнє.

* * *

А на мамин поріг
уже падає сніг.
На поріг, на волосся, на долю.
Білим болем доріг
простелився до ніг,
затрусивши обійстя і поле.

На шматки білих піль,
на безмежжя довкіль
опустилась холодна вуаль...
В тіло в'їлася сіль
трудоднів і неділь,
згірклих спогадів тиха печаль...

І принишклий ставок,
і горбатий стіжок
в білосніжних холодних перуках…
А мамин садок —
у буянні квіток,
й пахнуть літом потріскані руки.

Придивіться-но, мам,
це не просто зима —
це ж квітневих садів снігопад.
Це весна обійма,
як крильми обома,
вашу зиму і зморений сад.

Це квітнева пора,
як дитя визира,
з-за грудневих побілених скронь.
Як іскринки добра,
гомінка дітвора
доторкнеться до ваших долонь.

І грудневі сніги
повертають борги.
Повертають у дітях і внуках.
Ще пора для снаги,
ще цвіте навкруги,
що зростили натруджені руки.

* * *

Шурхіт тиші
На принишклім шосе.
Осінь віршами пише
Листопадне есе.

Шурхіт снів
У зчорнілих садах,
У гнізді, що лишив
До весни білий птах.

Шурхіт хвиль
На пришерхлім ставу.
Голизна сонних піль
Доїдає траву.

Шурхіт листя
Зашкарублих стежок.
Зграї тягнуться в місто
Жовтогрудих пташок.

Шурхіт літ.
Шурхіт зим.
Шамкотить у вогні
Вогке листя. І дим
Засина в далині.

Шурхіт днів
На життєвих стежках.
Шепіт сліз.
Шурхіт злив.
І —
надія в очах.

Полетять
З журавлями літа,
Увіллються у клин…
І поглине життя
вічності дзвін.

Олег БЕРМАН

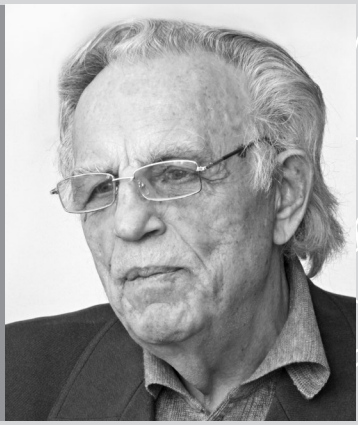

Сутінки

Означу взяту тему прямо,
Щоб сумнів де не втерся слизько:
Беріть пророцтва древніх втяму,
А на прогрес погляньте зблизька..

Замість передмови

На кожен успіх дай завдаток,
Адже «лиха біда — початок...»
У поколіннях з поколінь
Не здибаєш сліпих везінь.
Ну, а на біди без наймення
Господь дає Свої знамення.

Тоді постись, молись і кайся,
Від поклику не ухиляйся!
Сам Час стає того розкрою,
Що ти несеш в собі — собою...

... Надворі Сутінь — невпопад:
І провесінь все ще не вдома;
І цей потужний снігопад,
Де від води судомить втома.

І більше гупає коліс
По тих невихлюпаних ямах;
Суцільний вуличний заміс...
Нащо мені така реклама?

Тож я з усіх духовних сил
Свою уточнюю задачу:
Коли і де весь цей Посил
Вже бачив десь чи досі бачу?

Про все, що визріло в мені,
Без утайки сказав охоче —
Про сповнені тривоги дні;
Порожні здогадами ночі.

А щодо містики, то я
Її сприймаю по ґатунку:
І книжка, ще комусь своя,
Мені — тринадцята в рахунку.
Що? Встряв у дюжину не ту?
Не визрів Час, щоб розпізнати...
Тож і падіння, й висоту
Нам ще немає з чим рівняти.
Де негативу через край,
Нема чого кому сказати...

Ти книжку все ж таки читай, —
І вчись себе в собі «гортати» .
— Хоч зневірився край,
Збайдужіла паства́,
Все, прибульцю, звіщай,
Чим вагітні вуста.
Про Добро і про Зло
Будь-якої пори,
Як на серце лягло,
Так про те й говори.

Будуть слухать чи ні,
Чи розгублять слова,
Втямлять щось уві сні
Серце та голова.
Де слова, там луна:
Віра — їм глибина.
А відлунь тих — читай! —
Час не взяв на засув...
Тож засвідчує край,
Що Пророк в ньому — був!

Господь зумисне вітер сильний
Над морем синім спорудив:
Під Небо хвилі! А посильний
Кудись себе запропастив...
Потрібна жертва для проплати
За втихомирення стихій.
Та де Йому Іону взяти
У круговерті цій лихій?
Нема наразі винуватця,
Зате є найпростіший план —
Віддати тисяч під сто двадцять
Цілком сторонніх городян.
Та ще й вони якісь... сонливі,
Не дався розум їм взнаки —
У них усіх або дві ліві,
Або дві праві вже руки...

Світ на дибках.
Обставин скрушних
Навколо море-океан...
Я нагадаю: простодушних
Бог пожалів ніневитян.

Тривожні досвітки

Тривожні досвітки над Стиром,
Перш, ніж річне підсвітять дно,
Все з наростаючим настиром
Моє стривожують вікно:

— Гей, роззирнись довкола Хати,
Протерши окулярне скло,
Твої столичні депутати
На тебе випасають Зло!

А їх місцеві ляльководи
Вербують з клану посіпак...
Не жди в найближчі вряди-годи
Просвіту вдома аж ніяк.

— То, може, нам з-за океану
Магнати руку подадуть?
— По кожному меридіану
Бреде зневірена Майбуть.

Згадай, від пращура Адама
Косились на чужі скарби,
Мамону зваживши до грама,
Ще рабовласники й раби:

— Хапай! — глумилась нетерплячка.
— Ділись! — під руку скиглив син...
Давно відомо, що й болячка
Не заведеться без причин.

Які батьки, такі й нащадки;
Посіяв Заздрість — вродить Злість.
Тож від такої рознарядки
Земна й перекосилась вісь.

І врешті маєм те, що маєм:
Бандитську владу, злий народ.
Хто більше винен з них? Навзаєм.
Гряде розплата — назворот.

Тривожні досвітки над Стиром
Тяжіють до мого вікна...
І, дяка Богу: лиш пунктиром
Моя в тім значиться вина.

Що бачиш ти?

Зір нагострив? Стули вуста.
І не тремти від нетерпіння.
Є нагороди вагота
За кожну сходинку прозріння.
Є й кара. В Райському саду,
Куди не вхожі егоїсти,
Адам у свідків на виду
Поквапився не той плід з'їсти...
Дві похибки і гублять нас
У амплітуді коливання:
Не вмієм розрізняти Час
На збитих шальках виживання.
Бо те, що бачимо впритул,
Для нас і «видиме», і «звичне»;
А інше все — йде у відгул...
Якраз Невидиме і Вічне.

Абстракція

Сяк-так обживши світ матеріальний,
Дотичний і на дотик, і на смак,
Незримий простір, себто віртуальний,
В уяву ми не вмістимо ніяк.

Жуєм слова, розтягнуті, мов гумка,
Не втямивши абстракцій до пуття.
Нас насторожує мінлива думка,
Тож з пошуку й не робим відкриття.

До Істини неначе б підступили,
Та не проникли глибше в суть речей.
Тож там, де таємниці не відрили,
Полуда ще тримається очей.

Абстракція безмежністю широка —
Окрім проривів, в ній ще є тили:
Не дивно, що в тім галасі й Пророка
Балакуни розчути не змогли...

Стежки-доріжки

Наосліп не годиться йти,
Дратує і пересторога:
Настільки досягнеш мети,
Наскільки дасть тобі Дорога.
Мав добрий намір і почин,
Поніс затрати на рекламу,
Але котрийсь дебільний чин
Перекопав її до храму.
Там камінець, там рівчачок,
А там всліпу обхід довкола;
Всю родослівну на гачок —
Наочна кадебістська школа.
Система плодить геноцид:
Підошви грузнуть у прогної,
На світлу душу дефіцит,
І за бугор течуть ізгої.
Доріг — нема. Як і стежок.
Державна кланова розкачка.
Куди б не йшов, на кожен крок
Вже є мармизна спотикачка.
Що ж, скільки хтів ти, спотикнусь.
Та не радій в хоромах, враже:
Твоїм ім'ям я не лайнусь,
Та вся вина — на тебе ляже.

Інквізиція

Добра і Зла одвічна міра —
У Вищу Справедливість віра.
Говірками усіх епох
Вона й понині зветься *Бог*.
А ось впродовж Середньовіччя
Ця віра мала два обличчя,
Хоча від маківки до дна
Релігія була одна,
Де у каральному режимі
Вершили суд «непогрішимі»:
Якщо не тоне, не горить,
То значить — відьма. Їй не жить...

...Ми дожили до Водолія,
Та ще панує ордалія[1];
Ще влада в розкоші, в чинах,
Коли народу — просто швах:
Все жебракує, скоморох.
І зовсім ні при чім тут Бог.
Як тягнем з ближнього всі сили,
То й маєм те, що заслужили.
У депутати йдуть балакуни:
Їх не корми, а дай хутчіш трибуну!
Бо вже за мить узграєні, вони
Під вивіскою закладуть комуну
«Інструкторів», «дорадників», «послів»
Тобі на голову провладні паразити...
Я навідріз брудних не зношу слів,
Гидуючи і чином, і коритом...
Сам був зростив слова із віщих снів
Не задля гармонійного синхрону, —
Тепер скликаю їх на схилі днів,
Щоб вашим дням постали в оборону:
— Хай будуть вам егідою від лих,
А воля Батька — заповітом Сина!
...Немає слів у мові більш святих,
Як Честь,
як Гідність,
Ненька Батьківщина...
Вже похитнулась влада Ночі:
Добі затісно стало двом,
Як сивий ранок вперше очі
Протер рогізним рукавом.
Затим промиє їх росою,
Розкине промені врозліт
Й своєю юною красою
Покорить піднебесний світ.
В Природі знаєм все зарання:
Всі Сили з черги кличуть в сни,
Де є борба, протистояння...
Проте на згин нема війни!
То чому ж люди так притерті,
Що з роду в рід шукають смерті?

1 Ордалія — середньовічний спосіб установлення винуватості (випробування вогнем, водою тощо).

Оскільки я один із них,
Цивілізований дам штрих:
— Повік не станемо людьми,
Не втямивши: держава — МИ!

…У благодаті є тотожність,
Як у зневірі є трагізм.
Ще гірше вдавана побожність,
Ніж войовничий атеїзм.
Було: безштанний пролетарій
Робив із церкви планетарій,
Щоб комунізм вже мав зарок
Із п'яти...кукішних зірок.
Я ж, не вникаючи в канон,
Душею лину на амвон,
Коли у дні великих свят
Вливаюсь в богомільний ряд.
Свячу і воду, і вербу;
На Страсть свічею темну силу
Несу на власному горбу
У запечатану могилу...
Чи Світло брав не навмання,
Чи Темінь не була зухвала,
Та тільки жодна чортівня
В хрущовці нам не докучала!
А завтра до причастя йду.
В довільний храм. Я — не набожний...
Дай, Боже, сил! Щоб був спроможний
Людську розрадити біду.

Резонанс

Коли в тобі живе сюжет,
Тяжієш стилем до новацій...
Застопорився щось куплет
На гребені асоціацій.
Бо гуморний Козьма Прутков
Пораду дав — дивитись в корінь...
Є паралелі без повторень.
Так ось біблійний Олаферн,

Що був загарбником кривавим,
Типовий нині, мов рефрен,
Як бич державної неслави,
Подоба хижої сови.
Обрали — мусимо терпіти...
У владі, жаль, нема Юдити:
Лишити б гада голови.
Зате немало Соломій
Серед олігархічних кланів,
Щоб українських Іоанів
Губити в підлості своїй.

Захарія

Що є Буття? З порога хати
Весь Божий світ в уяві мати.
Що є Пророк? Події й дати
Йому дано передбачати.
Бере собі й нас сповіщає,
Що таємничі вчув слова,
Що їх наразі пам'ятає...
А там — хоч не рости трава?
Ні. Сумнів був. Й безсонні ночі,
Коли Захарія пророчив,
Крізь сон по натяку, по слову
Шукав подійності основу.
На Голос мовив:
— Я не сплю.
І щойно втямив мудрість вищу,
Чому, «як срібло, розтоплю»;
Чому, «як золото, очищу»...
То є Твій, Господи, закон,
Твій дух життя в моїм віконці —
Спочатку Місяця полон,
Затим недовга радість Сонця.
Як перед тим, нас всіх — нема:
Була і є Навічна Тьма...
А щодо «двох земних частин»,
Під знос намічених Тобою,
В душі якийсь сторонній клин,
І щось недобре з головою.

Хоча Буття й міліє плес,
Ледь видно помисли з-під сміття,
Не вірю серцем, щоб з Небес
Отець грозився — рідним дітям!
...Далеке марево заграв
Нам не окреслило ще скрути,
Один Захарія зітхав...
Нелегко ж як Пророком бути!

* * *

Мав якось одне
Я пошанування:
Запросив мене
Кум на полювання.
Шлапаки, берет;
Камуфляж, вітрувка, —
Ліс та очерет,
Вірна дубельтувка.
Дичина врозліт:
Заєць, кряква, льоха...
Не догонить шріт —
Вчасно наполохав!
Був такий «відстріл»
Чи «місили тісто»,
А для душ і тіл
На Землі затісно...
Звіра губить шріт,
Нас — інфаркти й «раки», —
Так тисячі літ
Гинем, небораки.
Рятівних чудес
Не було щось видно...
І настав прогрес —
Спільна смерть, «гібридна».
Маєм різнотип
Свіжий, ще гарячий:
І «пташиний» грип,
І тобі «свинячий»!

Паломники

Давно Земля вже не Едемський сад.
Сучасна святість іншого розкрою...
Фавор, Голгофу, Стікс чи Арарат
Туристи культивують нам собою.

Впритул все бачать. Вражень оберем,
Як кожна річ і слово напохваті.
Стулилося, зрослось чин чинарем!
— А ти, безбожник, никаєш по хаті?

Мене послухай. Істину скажу,
Реліквію помацати дам втішну, —
Так цілі оберемки куражу
Хтось валить і на голову безгрішну.

Є віра. Є святенництва порив.
Десь свіжий гріх комусь гризе сумління...
Сходив би точно на гору Хорив,
Якби ж там об'явилось ще й видіння.

Димились знизу збиті роси,
Обтявши ноги до колін;
Спітнілі від натуги коси
Котили радісний подзвін.

Йшла тут буденна косовиця,
На корм громадилась трава,
Та Нива, пишна молодиця,
Була ще Розквітом жива!

Згорталось сіно оберемом,
А думка по душі скребла,
Як кожна квіточка окрема
Вмирала без свого стебла...

...Димились роси, мов свічадо,
Іскристим спалахом злиття,
Немов напнуте простирадло
Над Таємницею Буття.

Штурхнули в плечі? І слухняно впав.
Так був, бач, переповнений собою!
Не треба тут вже будь-яких обав,
Де стійкість ухилилась від двобою.

Інерція — чиясь ослабла сила,
Яку за крок інертність підкосила.
Штурхнули в плечі? Миттю розвернись,
Зичливий намір доточи без слова.

Ну, а на злих — звитяга є готова...
Ти тільки пробудитись не барись!

Сон оздоровчий — крок до забуття.
Сон віщий — вибір між падінням й злетом.
Крок назворот — від смерті до життя —
Посильний лиш пророкам і поетам.

Повернення в Едем на каяття
До заповіді: ближніх — возлюбити;
Углиб і вшир осмислити Буття,
Охоплюючи Неба габарити.

...Не опирайся будь-якому сну!
Збагачуйся його безцінним даром...
І обмине тебе Господня кара,
Як ти — з собою — обминеш війну.

Еволюція

Життя земне — «відсіль» і «доти».
Якісь десятки куцих літ...
Затим розумні всі істоти
Про нього мусять скласти звіт.

А ось Кому, Куди й Докіль, —
У тому вся «аттична сіль»:
Так заморочки привередні
На смак розсмоктували древні.

Як не прикинь вперед-назад,
Замислює Едемський сад.
Є міфів та легенд завдаток.
Та де Історії початок?
Легенди породили лінь...
На все про все потрібна штука:
Впродовж віджилих поколінь
Зрослись Релігія й Наука;
Там фанатизм,
тут знань ексцеси, —
Еволюційні йдуть процеси!
А Еволюція — все вкупі.
Тому й товчемо воду в ступі?
Нам «знахарки» й всліпу «видющі»
Чаклують на кофейній гущі:

— Зносився Світ весь нанівець,
У... п'ятницю — йому капець.
Як бачим, попит є на Слово.
Коли Воно — живий товар...
Але! Десь є Небес основа?
Знання про Космос? Божий дар?
І так, і ні. Знання й Знамення,
І поголос, і віщий гук...
Есхатологія на ймення —
Одна з глобальніших наук.
Це філософська теорема
Про Світ, дотичний навсебіч:
Невічна в ньому кожна річ,
Тож і фізична вся система —
Вважай, лише металобрухт...
Хтось з часом все те відсортує.
Натомість Світ Новий збудує.
В Есхатології три міри:
Науки, Мудрості та Віри.
Наразі я про кожну з них
Зроблю такий наочний штрих.

1. Наука
Коли для більшості людей
Галактика заледь жевріє,
Нема для розвитку ідей...
То на планеті — сутеніє.

2. Філософія
Коли в стосунках брата брат
Розпізнавати вже не вміє,
Йде змісту й форми перепад...
В суспільстві тому — сутеніє.

3. Релігія
Коли такою, як була,
Душа триматись і не мріє,
Прийшло таке засилля Зла,
Що навіть в храмах — сутеніє.
Есхатології взірець —
Початок Всього. І Кінець.

Як не жалкуй, а десь та збочиш
У юній заводі недуг...
Поліський край глухих урочищ
Відмінний має зір і слух.
І хто хоч раз в належну пору
Угледів Мавку серед див,
Навік приріс до того двору,
Де щасну долю зачинив.
Ягідники вже спозарання
Червона скріплює печать,
Та крильця нашого кохання
Від алих іскор — не горять.
Старіють парубки, дівчата...
Ще розминаю там кряжі.
Щоразу Мавка й потерчата
Мене надводять до межі.

Лідія ВУДВУД

Дорога Христа

Дорога мук кривавих і страждань,
Дорога болю і долина смерті,
Принижень і жорстоких катувань —
Її слідів у пам'яті не стерти.

Пройшов по цій дорозі Син Людський,
Щоб нас із вічним Богом примирити,
Поніс тягар мільйонів Він важкий
І волю Божу в тім зумів звершити.

Заради тебе Він пішов на хрест,
Страждання й муки мусив ці прийняти,
Щоб для життя у Ньому ти воскрес
І зодягнувся в праведності шати.

Та як святиню Божу зберегти
Від бруду, фальші, світу цього скверни?
Ти мусиш по слідах Його пройти
І на Голгофі разом з Ним померти.

Розп'ясти гріх, що у тобі живе,
Щодня себе в собі перемагати,
Старе єство змінити на нове,
Щоб світлом в темряві для світу стати.

Вечеря

Прошу у Тебе зовсім небагато:
Побудь зі мною і поговори.
Коли Ти поряд — в серці завжди свято,
Свою обитель у мені твори.

Постукай в двері, відчиню в надії,
І сядемо з Тобою ми удвох,
Я у своїй світлиці стіл накрию,
Ти хліб насущний подаси як Бог.

Ми будемо вечеряти з Тобою,
І я радітиму, немов дитя,
Не бідною скоринкою черствою,
А хлібом тим, який дає життя.

Ти все єство моє наповниш миром,
Наснагою, щоб переможно йти.
Нехай мовчать усі земні кумири,
Коли до серця промовляєш Ти.

Переможець

«Переможцеві сісти Я дам на Моєму престолі…»
(Об.3:21)

У кожного дистанція — життя.
У когось — довга, у когось — коротка.
Хтось ревно поспішає в майбуття,
А тому — мить теперішня солодка.

Хтось рветься в бій і прагне перемог,
А той — в блаженній тиші спочиває,
Підкорює хтось вись серед тривог,
А інший — теплих місць собі шукає.

І кожен на дистанції біжить,
Щоб у свій час до фінішу прибути,
Не пропустити вирішальну мить
І перемогу бажану здобути.

Та переможе той, який життя
Своє віддасть в надійні Божі руки,
Прийде до Нього з щирим каяттям,
Як син після тривалої розлуки.

Дорогу правди в Ньому віднайде
І попрямує до вершини нею.
Ісус до перемоги доведе
І увінчає славою Своєю.

Твій скарб

Не те багатство лиш, що на землі,
Не все вирішують на світі гроші,
Воно зникає, як міраж в імлі,
Вітри його розвіють, мов порошу.

Хоч скільки б ти скарбів не назбирав,
Багатства скільки б ти не накопичив,
Буває, мить — і жебраком ти став,
А в серці безнадія, жаль і відчай.

Збирай собі скарби, де міль, іржа
Не нищать їх і злодій не дістане,
Хай милістю наповниться душа
І щедрою вона до ближніх стане.

Коли багатство тлінне розгубив,
Та сіяв добросердно в ім'я Бога,
Ти у казну небесну вклад робив —
Прийде тобі у скруті допомога.

Оцінить гідно Бог твої скарби,
Коли на землю явиться у славі,
Промовить: «Добрий рабе, увійди,
Ти на багатство вічне маєш право!»

* * *

Людські думки — глибокі води,
Човен твій можуть потопить
В часи буремної негоди,
Коли ріка життя шумить.
Не піддавайсь на глум стихії,
Керма не випусти в ту мить,
Ісус Христос, твоя надія,
Назустріч вчасно поспішить.
Він має владу наказати
Вітрам: «Затихни, перестань!»,
Великі води вгамувати
І привести в спокою стан.

* * *

Ясна печаль торкнулася гаїв,
Лягла на плечі кленів та беріз,
Що колихали в гіллі солов'їв,
Закоханих у пісню аж до сліз.

Відгомоніли вже гучні пісні,
У вирій відлетіли солов'ї,
Берези ронять, мов у тихім сні,
Додолу сльози золоті свої.

* * *

На дорогах життя залишаємо віхи
Перемог, і невдач, і страждань.
Ми оплакуєм втрати, шукаємо втіхи
Серед болю і розчарувань.

Дні за днями, роки за роками,
Шлях верстаєм в пустелі земній,
Вишиваєм на ньому нитками,
Візерунки журби та надій.

На дорозі своїй розсіваємо квіти,
То колючки й гіркі полини,
То радієм життям безтурботно, мов діти,
То проходимо бід долинú.

І хоч як не вросли б ми корінням,
Щоб утвердитись тут на землі,
Все ж із часом приходить прозріння,
Що земне — марнота і жалі.

* * *

В одну ріку не входять двічі…
Я ж повернулась, щоб ввійти,
Шукала в ній твого обличчя,
Та не змогла чомусь знайти.

Твій образ із ясним розмаєм
Бурхлива змила течія,
Та інший в ній мені засяяв —
У трепеті душа моя.

Таке до болю щось знайоме,
Близьке і рідне водночас,
Мов повернулася додому…
Нараз спинивсь для мене час.

Знайшла того, що я шукала,
У течії життєвих рік.
Душа моя у Нім впізнала
Ісуса — з Ним тепер повік.

Золотий дощ

Золотим дощем летять сніжинки,
Сяють міріади сонць в повітрі,
Засипають спогадів стежинку,
Почуттів несказаних палітру.

В танці сніжне диво закружляло,
Все навколо золотом іскриться,
Застеляє білим покривалом
Мого серця тиху таємницю.

Золотим дощем впаду із неба,
Ув обіймах сонячних розтану,
Піснею журливою для тебе
У струмкові весняному стану.

* * *

На життєвих шляхах зустрічаєм людей.
Хтось пройде, наче тінь, непомітно,
Не торкнеться душі, не відчинить дверей,
Усміхнувшись назустріч привітно.

Хтось пройде, ніби світлом тебе осінить,
І зоря у душі заясніє,
І відкриється неба безмежна блакить —
Твоє серце раптово прозріє.

Ти по-іншому бачиш тоді увесь світ,
І єство твоє прагне обнови.
На дорозі твоїй хтось залишив свій слід —
Слід Ісусової любові.

* * *

Важко жити у світі реальнім,
Тому люди сьогодні спішать
Заховатись у віртуальний,
Де реалії не страшать.

«Як життя?» — «Все нормально!» — скажуть.
Тут усі королі, тузи,
Бо ж на відстані не покажуть
Закипілої в серці сльози.

Все чудово! О'кей, панове!
Тільки Бога не обмануть.
Знає Він твого серця слово
І твою приховану суть.

Бачить Він, як шукаєш ліки
Для пораненої душі.
Є у Нього порад без ліку,
Та приймати їх не спішиш.

Ти, мов равлик, себе ховаєш
У самотності панцир свій,
І вдаєш, що не помічаєш,
Як обвив серце сум гіркий.

На край світу хоча б сховався,
Але душу не обмануть,
Як би з нею ти не змагався,
Вічні в ній почуття живуть.

Бо від Бога вона залежить,
Хочеш ти того, а чи ні,
Він за нею уважно стежить
У безмежній височині.

Він є більше, аніж реальний,
Тож відкрий себе для Творця,
Поведе Він тебе надалі,
Не закриє Свого лиця.

Заховатись у Ньому зможеш,
Він — то вежа твоя міцна.
З Ним усе в житті переможеш,
З Ним реальність тобі не страшна.

* * *

Живемо в час замінників, підробок,
Продуктів штучних, виробів, тканин,
Вже інтелекту штучного доробок
Досяг найвищих розуму вершин.

Не відрізниш, фальшиве де і справжнє,
Людському генію немає меж,
І в Божі таємниці вже відважно
Проникнути силкується він теж.

Та духу вічного не підробити,
Не відтворити величі душі,
І мертвого не оживити,
Для генія — це тільки міражі.

Великий Бог — Він є Творцем усього,
Безмежний Всесвіт Словом сотворив,
Людині пізнання відкрив дорогу,
Її безсмертним духом наділив.

Вінець творіння наділив Любов'ю,
Яку не можна штучно відтворить.
Її завірив Синовою кров'ю.
Вона лиш здатна мертве воскресить.

* * *

Розлуки, зустрічі і знов розлуки.
Усе життя — від стрічі до розлук…
Якби не Божі милосердні руки,
Хто б захистив нас від жалю і мук?

Хто б лік подав для зболеного серця
І допоміг утіху віднайти,
Дав мир душі у цім життєвім герці?
Один Цілитель, Утішитель — Ти.

Спішу, мій Боже, у Твої обійми,
В них заховаюсь від страждань і мук.
Мене як пілігрима радо приймеш
І забереш мій жаль та біль розлук.

* * *

Напитися краси твоєї хочу,
Мій рідний краю, серцю дорогий,
Щоб переповнилися серце й очі
Твого тепла, спокою і снаги.

Іду дитинства милого стежками,
Гортаю в пам'яті забуті сторінки,
Які стають дорожчими з роками,
Бентежать все частіш мої думки.

І оживають щирими рядками
Ті спогади дитинства дорогі,
Гаптуючи червоними нитками
Життя мого стрімчасті береги.

* * *

Даруймо ніжність трепетну, мов сон,
Що невловимо в погляді зорить,
Хай серце б'ється з іншим в унісон
І відчуває неповторну мить.

Тепло даруймо, ласку і любов,
Зігріймо нею зболені серця,
Вогонь надії запалімо знов,
Щоб усмішка засяяла з лиця.

Даруймо те, що Бог в любові дав,
Щоб світ теплішим став навколо нас.
Шукаймо вічного серед щоденних справ,
Пожнемо все, що сіяли, в свій час.

Дмитро ДОВБУШ

Різдвяна колискова

Вона співала Богу колискову…
А Бог ще був маленьким — два вершки.
І від людського лагідного слова
Бог засинав, горнувсь у пелюшки.

Вона співала про свої тривоги,
Про сумніви, що морщили чоло…
З беззахисною усмішкою Бога
Страхи втікали, наче й не було!

Бог плакав — а вона Йому співала…
Бог засміявся — плакала вона…
Під клаптиком льняного покривала
Вмістилась Висота і Глибина!

Вона співала про єврейську долю —
Горби й долини в радості й журі.
Як Авраам, покірний Божій волі,
Із сином наближався до гори…

Співала про відвагу, й небезпеку,
І про кохання витриманий смак.
Як із верблюда сходила Ревека,
Коли назустріч вийшов Ісаак…

Співала, що захоплене обманом
Вернеться щемом давньої вини.
Як Яків торгувався із Лаваном,
А врешті заплатив за дві жони…

Співала про ненависть і незгоду,
Про рабство і про Йосипові сни…
Про немовля, опущене на воду,
Що виведе народ із чужини.

Про сорок років скарг і непокори,
Про стовп вогню, що вів у Ханаан,
Про те, як розійшлось Червоне море,
Про те, як переходили Йордан…

Як брат ішов на брата, на сусіда,
І кров лягала горем на ріллю…
Співала про Саула і Давида,
Ґехазі, Єлисея та Іллю…

Про гіркоту на ріках Вавилону,
Про жах поразки, куряву і дим…
І як лунала проповідь Закону
На піднятий з руїн Єрусалим.

Як Бог від Сирбонід до Галілеї
Благословляв добро і нищив зло…
Дитя всміхалось змовницьки до неї,
Мовляв: ага, було таке, було!

Вона співала Богу колискову —
Розходилися зморшки на чолі…
Малюк вві сні агукав загадково —
Він бачив сон про створення Землі!

Дві породи

Пес на прив'язі бреше на пса-бродягу,
Бреше віддано — заробляє понаднормові!
Кожен скаже: хороший пес, роботяга,
Як гарчить — то до хрипу, як зчепиться — то до крові.

Пес-бродяга на те не веде і вухом,
Шкандибає кудись на своїх собачих…
Де він тільки не був і чого не слухав,
І яких вже падлюк за життя не бачив!

Пес на прив'язі має холодну буду,
Скаламучену воду, стабільну щоденну кістку.
Він — домашній. Не те, що отой приблуда, —
Ні нашийника, ні ланцюга, ні миски…

Пес-бродяга має надійні зуби,
Має добрих людей і собачі зграї…
Він ніколи нашийника не полюбить
І свободи на кістку не проміняє!

Пес на прив'язі панові годить дуже —
Стерпить дощ і мороз, стусани і муштру.
Пес-бродяга ненавидить підлабузу,
А за друга готовий покласти душу.

Пес на прив'язі дивиться із презирством,
Пес-бродяга у відповідь — співчуває.
Два собаки із різного зовсім тіста...
А хіба так між нами, двоногими, не буває?

Теорія відносності

На цих вітрах, що дують без упину,
На роздоріжжях без дороговказів,
Між гоїв у лахмітті і проказі
Я знаю: я — не більше ніж людина.

Але коли мені стріляють в спину,
Копають яму, чи будують плаху,
Чи починають грати мною в шахи —
Хай знають: я — не менше ніж людина!

В моїй надії, чистій і єдиній,
В моїй зневірі, грішній і проклятій,
Лише мені горіти й воскресати —
Не більше і не менше ніж людині!

Крематорії

Цю розкіш — не йти проти совісті —
Дозволяють собі одиниці.
Найчастіше герої повісті —
Плебеї, а не патриції.

Хто зрікся гріха і підступу —
З душею своєю ввічливий.
Триматися власних принципів
Не всякому стане відчаю.

В рядах безіменної більшості
Простіше — схилити голову.
Не так — на дуелі з підлістю,
Під градом свинцю та олова.

Писали нам суд на заздрощах
І спалювали на вогнищі.
Поставити можна і правді шах,
Та вона не буває в програші.

Мінялись часи та звичаї,
Кати прикидались «чемними».
На площах уже не знищують —
Чаклують серцями темними.

Мечами, хрестами, палями
Кропили сувій історії…
Сьогодні — «невірних» спалюють
Пекельних сердець крематорії.

Право голосу

Я народився, звісно, мимоволі —
Не маючи ні вибору, ні прав.
А від такої дикої сваволі
Хіба що би німий не заволав!

І я кричав (напевно, про свободу),
І червонів, і від безсилля блід...
Бо хто при тямі й клепці дав би згоду
Себе вродити голого на світ?!

Тому дітей народжують без тями,
А потім вчать їх мови і ходьби,
Сидіти тихо, слухатися маму,
Тримати власну думку при собі…

Настане мить — прокинеться свідомість,
У мозку завовтузяться думки.
Єство захоче правди, а натомість —
Йому розповідатимуть казки…

І скажеш сам до себе: годі, хлопче,
Спинайсь на власні, хоч іще малі!
Чужі-бо понесуть, куди не хочеш —
Така-то справедливість на землі...

Тебе ведуть, а потім ти ще й винен,
Посіє хтось, а жати будеш ти.
За скільки євро, доларів чи гривень
Позбутися прокляття німоти?

І хтось сказав, що краще не родитись,
А хтось у цьому бачить вищу суть…
Щодня на світ народжуються діти,
Які цей день не раз ще проклянуть.

Хоч це дарма, та все ж таки цікаво:
Свобода волі — правда чи наркоз?
Бо діти лиш кричати мають право.
А крик хіба сприймається всерйоз?

Рими

Поети знають, годі й казати:
Не все можливо заримувати...

Слова не вміють вдягати маски,
Не заримуєш «ану!» з «будь ласка».

Обман до правди не ходить в гості,
Ні доброта — до оселі злості,

Бридує праця дворами ліні,
Гріхи ховаються від сумління,

Любов від зради біжить подалі,
А сміх в немилості у печалі...

Тому із шахт, де лупають рими,
Бери уважно, вишукуй зримо,

Винось на люди коштовні перли,
Щоб їх з паперу віки не стерли.

Бо найміцніше говорить серце,
Яке пізнало горнило герцю,

Чиєї долі болючі строфи
Зробились римою до Голгофи.

Два царі

Бенкет, веселощі, блиск золота й каміння.
Вечірня тиша, мекання овець.
Вино і сміх. Ясельця, запах сіна.
Палац. Хлівець.

Червоний килим. Глиняна долівка.
Вельможні гості. Вбогі пастухи.
Пістрявий натовп. Чоловік і жінка.
Прикраси. Пелюшки.

Сп'янілий регіт. Тиха колискова.
Лукаві очі. Чисте сяйво зір.
Облесливі слова. Проста розмова.
Тривога. Мир.

М'які перини. Стоптані дороги.
Народна шана. Збурення й протест.
Солодкий сон. Молитва до знемоги.
Трон. Хрест.

Обійми смерті, вічне рабство тління.
Пуста гробниця, урочистий спів.
Жалоба, траур. Свято Воскресіння.
Цар Ірод. Цар Царів.

Чай

Тихо. В горнятку чай
Ніжним теплом лоскоче.
П'ю заварну печаль
З чорної чашки ночі.

Знову біжу від снів,
Ніч пережити важко...
Сидячи на вікні,
Осінь читає Кафку.

Чорного скла квадрат
Крику не пропускає!
Тишу пустих кімнат
П’ю гіркотою чаю.

Іскорками зіниць
Плавлю воскову тугу.
Перечекаю ніч!
Перетерплю недугу!

Тиша шепоче: «Знай,
В ночі — немає сили!»
Правда, міцна, як чай,
Жаром проймає тіло!

Хтось доторкнеться щік
Лагідними перстами.
Вирвуться з-під повік
Мрій-зоряниць фонтани!

Хто незбагненний Ти,
Що без одного звуку
Зорями з темноти
В чай насипаєш цукру?

Василь МАРТИНЮК

Девальвація слів

Розмову точить чоловік —
Як вуж, звивається язик.
І п’ють усі кисіль словесний,
Що він політик дуже чесний,
Що добрий він, що Бога ради
Усе віддав би для громади
І що йому бракує слів
Сказать, як правду полюбив;
Що він щодень і щохвилини
Добро приносить для країни.
Лиш ті, хто з’їв із ним пуд солі,
Не хочуть киселю…
— Доволі!
Нам треба чистої води,
А не якоїсь там бурди!
Твою ми знаєм справжню вдачу —
Таку вже добру, мов козлячу.
А чесність в тебе, як нарив
У тих, кого ти обдурив.

А лагідний — немов собака,
Не раз на громадян нагавкав.
А полюбив народ настільки,
Що обібрав би до копійки.
Для тебе ж бо проста людина
Якщо не гвинтик, то скотина…
Про що балакав, правда в тім,
Що найдорожче — власний дім.
Усе, що вдасться увірвати, —
Мерщій привласнити й сховати…
І бачить Істина з Небес
Цю девальвацію словес.
І ті, хто думає, пізнали:
Слова людей девальвували.
Лиш Слово Боже без вини,
Воно не втратило ціни.
І ті, хто має Божий страх,
Ще носять правду у серцях.

Девальвація волі

В дорозі він, в роботі чи у ванні —
Проблеми все вирішує глобальні.
Здоров'я зичить всім, земного раю —
Тому дірки озонові латає.
Щоб місця стало вдосталь нашій расі —
Освоює поля на Марсі.
Не хоче людство сварок, прагне згоди —
Примирює племена і народи.
Щодня, немов божок, як суперпрофі,
Запобігає різним катастрофам.
Отак стоїть на світовій сторожі…
Та повно дір у нього ж в огорожі.
І хоч на Марсі «творить» він прекрасне,
Та поле забур'янилося власне.
І хоч думки його про мир постійні —
Не припинив донині хатні війни.
Чужа турбує доля, смерть і кров,
Життя ж своє — безодня катастроф.

Навіщо Всесвіт весь? Навіщо біль і щем?..
Отак втікають від своїх проблем.
Але втекти від себе аж ніяк
Не зможе жоден утікач-мастак.
Людська натура, немічна й гріховна,
Усяких бід й проблем надміру повна.
Її ані змінити, ні звільнити,
Хіба що до хреста прибити.
Бо доки ще вона міцна й жива —
Біди насіє на рясні жнива.
І буде урожай великий жати —
Боліти невимовно і страждати.
Від себе не втечеш на цій планеті,
Якщо не згодишся померти —
І не від рук своїх, а так, як всі святі, —
З Ісусом на Голгофському хресті!
Тож слів уже і мрійництва доволі!
Не давальвуй, покинь безсилля волі!

* * *

Убійники, грабіжники й обманці
Розбагатіли — і живуть як в казці.
До послуг їм за помахом руки,
Мов падишахам, — яхти й літаки.

В палацах — і Ван Гог, й китайські вази,
І золоті, пробачте, унітази.
Що хочеться — о будь-якій порі
Отримують собі багатирі.

Але не все вдається їм зробити:
За золото здоров'я не купити.
І мільярдер, як найбідніший гой,
На грип хворіє і на геморой.

І мільярдер старіє і сивіє,
Смерть і на нього холодом повіє.
Усі скарби, усі на білім світі
Її візит не зможуть відмінити.

За гроші можна в спеку та завію
Гайнути у Європу чи Росію,
Й туди втекти, коли обдертий люд
Збунтується од відчаю отут.

Та, втікши від розлюченого люду,
Втекти не можна від Страшного суду.
Злочинників усесвіту уже
На правий суд Всевишній береже.

Нехай собі грабіжники й обманці
Жирують і живуть немов у казці.
Як не покаються, то, на свою біду,
Замешкають в палючому аду,
Бо ж підкупити справедливість Божу
Коштовності ніякі не поможуть.

Люблю тебе, щире моє Полісся!

Люблю тебе, щире моє Полісся!
Куванням зозулі мені озвися.
Озвися мені солов'їв піснями,
Озвися жайворами, журавлями,
Озвися мені кигиканням книги[1]…
Озвися тріщанням і дзвоном криги
(Колись ми, діти, зимовими днями
Завзято писали по ній ковзанами).
Озвися мені заливними лугами,
Озвися вітрами, озвися снігами,
Озвися дощем густим, осіннім,
Озвися небом сірим і синім.
Озвися сонцем вечірнім червоним.
Озвися ранком тихим і сонним,
Коли припадала черга знову
Гнати на ро́су нашу корову
(Очей не розплющити, ще б поспати,
Та мусиш вставати й виходити з хати).

[1] Книга *(діал.)* — чайка.

Люблю тебе, щире моє Полісся!
Лісом сосновим мені озвися.
Озвись під ногами шурхотом глиці,
Озвися ягодами чорниці,
Озвися брусницею і буйками[1],
Озвися ожиною і грибами,
А ще озвися багном пахучим
І комаром пискучим й кусючим
(О, як бракувало нам, дітям, терпіння
Чути настирливе пискотіння).

Люблю тебе, щире моє Полісся!
Малих пастушків борюканням озвися.
Озвися мені гусей ґелґотанням,
Яких я пас з дитячого рання
І за якими ганявся щосили,
Аби вони від мене летіли.
Любив дивитись (чому — й не знаю),
Як гуси свійські вправно літають.
Не раз на крила їх стати змусив…
Донині люблю, як літають гуси.

Люблю тебе, щире моє Полісся!
Хлюпотом річки мені озвися.
Озвись мені літа теплого щастям,
Коли ми брели по воді за лататтям,
Ногами щосили здіймаючи хвилі —
Й ось глечики[2] жовті й лілії білі
Вкрашають груди нам загорілі.
Живі медальйони, живе намисто…
А ми сміємося від втіхи іскристо.

Люблю тебе, щире моє Полісся!
Ріднею моєю мені озвися…
Яким би ти не озвалося дивом —
Озвешся юністю і дитинством.

---

[1] Буйки *(діал.)* — ягоди лохини.

[2] Глечики *(діал.)* — рослина роду лататтєвих.

* * *

Встаю ще сонний. Йду в першу хату.
Там біля печі трудиться мати.
Вогонь гогоче, тріщать поліна,
У вікнах темно — рання година.
Уже на плиті зашкварчало сало —
І в хаті пахнути смачно стало.
Перепічки пахнуть — дріжджове тісто…
Яке ти любе, моє дитинство!
Яке ти миле, яке ти чисте,
Коли сумне, а коли й врочисте.
Мені тебе повік пам'ятати…
В тобі молодіє моя добра Мати!

Я іду, я біжу додому

Я іду, я біжу додому,
Бо мені вже сниться ночами…
Поспішаю, забувши втому,
Пригорнутись до рідної мами.
Я дорослий, та, ніби дитина,
Притулюся до неї радо.
Буде поруч уся родина —
Будуть поруч брати і тато.

Благословіть мене, батеньку!
Не згадайте упертого норову.
Благословіть мене, батеньку!
Покладіть мені руку на голову.
Благословіть мене, матінко!
Все недобре давно вами прощене.
Благословіть мене, матінко!
Поцілуйте чоло моє зморщене.

В хаті батьковій вікна сині,
А підлога ясно-червона,
І над вікнами по картині,
Рушником обрамлена кожна.

Фотографії в сизих рамах…
Поглядають усміхнені діти.
Ще серця молоді, не в ранах,
Ще не встигло життя розбити…

Піч селянська. В ній добра мати
Нам борщі готувала і кашу.
Так і хочеться посмакувати
Із дитинства їжу найкращу.
Задзвеніли миска і чашка…
Потісніться, бо місця мало.
Роду нашого з Божої ласки
Із роками багато стало.

Люба матінко, любий батьку,
Ой, нелегко було вам жити!..
Праця, клопоти від світанку,
Щоб здоровими виросли діти.
Ми дорослі — і раді стрічі.
Тільки сльози… Не треба, не можна…
Батьку, мамо, на вашім обличчі
Дорога нам і зморшка кожна.

Сосна

Ти маєш вітами на всім Поліссі.
Розлогу і стрункy зустрінеш скрізь тебе,
Зажурену, задивлену у висі —
У небо чисте голубе.

Своїм корінням ти зв’язала пі́ски,
Щоб не заси́пали нужденних піль.
Стоять на горах сосни-обеліски
На тисячі поліських миль.

Що поліщук без тебе, господине?
Як мало мав би на своїм столі.
Ти ж сотворила неймовірно дивне
На цім піску, на цій пісній землі.

Їй дарувала препахучу глицю,
Вкривала нею ревно безліч літ
Й покликала замешкати чорницю
Під затінком своїх зелених віт.

Дала притулок ягодам брусниці.
Не забарилися прийти й гриби.
У тебе віднайшли оселю птиці,
Мурахи й бджоли дім знайшли собі.

І пахне все, усе дзвенить, співає,
Все вабить очі, тягнеться до рук
В сосновім лісі — у поліському раї,
Який сердечно любить поліщук.

Він тут, як золото вдягає осінь,
Він тут улітку, взимку й навесні…
Поліщуки, за дар, за працю сосен
Подякуймо Творцю сосни!

Гарбузи та соняхи

Між гарбузами соняхи зросли,
Голівки підняли над їх крислате листя,
Радіють, що від затінку втекли,
Що можуть бачити, як сонечко іскриться.
Дивуються: навколо стільки місця,
Що вистачить для всіх, ті ж гарбузи
Усе б затінили, усе б повзли...
Куди, захланні, схаменіться!

Потрібно сонце всім, і волю люблять всі,
Всі хочуть простору, і світла, і кохання,
Ви ж протиставили свободі та красі
Свої корисливі амбітні пожадання.
Даремні ваші, гарбузи, старання.
Вам не привласнити ні сонця, ні небес,
Вам не затьмарити божественних чудес,
Ясні не погасити поривання.

І соняхи ростуть собі — та й все.
Ну що їм гарбузи пузаті й гонористі?
Їм сонце радість і тепло несе
Й голубить їхні голови вогнисті.
Їм сонце шле цілунки чисті
І поїть силою для впевнених зусиль
Геть відкидати всю зневагу й біль
Й дивитись мужньо в далі променисті.

Теперішня зима

Зима, усе засніжила зима.
Немає бруду й безладу нема.
Навколо біле покривало чисте
Під сонцем срібне й навіть урочисте.
Доми, кущі, дерева — у короні.
Носи і щоки у людей червоні.
Йдуть підстрибом усі чоловіки —
І молоді, й що увійшли в роки.
Та що казати, всенький білий світ
Відповідає на зимовий флірт.

Але й в зими бувають дні критичні,
Тож здатна на пасажі істеричні.
Була святкова — й раптом не до свята,
Й усім — бурульок посмішка зубата,
І ще недавно пишне покривало —
Повільно, нехотя, але розтало.
Навколо сіро і осінні рештки —
Немовби й не було зими-кокетки.
Вона утомлена і геть недужа,
Немов бабуся, бродить по калюжах.
А бадьористі кавалери й дами
За нею човгають і шморгають носами.

Та вернеться зимі здоров'я й право —
І знов усім моргатиме лукаво,
Бо ж в цьому світі геть усе минає…
Ще заспіває нам зима й заграє,
Ще падатиме білий срібний сніг
На землю, на дахи й усім до ніг,
Ще бруд укриє ковдра сніжно-чиста,
Ще буде тиша зоряно-врочиста,
Ще будуть вечори різдвяні,
Ще буде дружба й щастя у коханні.
Ще буде все, аби було бажання.
Тож, зимонько, твій час!
Прийми вітання!

* * *

В нечисте середовище утіх
Господь зненацька посилає промінь,
Аби він просвітив собою темінь —
І кожен міг побачити свій гріх;

Щоб кожен, хто наситився від лих,
Що заподіяв ближньому своєму,
Молитву каяття промовив ревну,
Втікаючи від злочинів своїх.

Хто ж потерпав у світі від усіх,
Змирявся з кпинами, що падали на нього,
Щоб дня звичайного та осяйного

У світлі Божому устав і переміг.
О Господи, прошу, осяй отих,
Хто не зумів ще подолати гріх!

Володимир САД

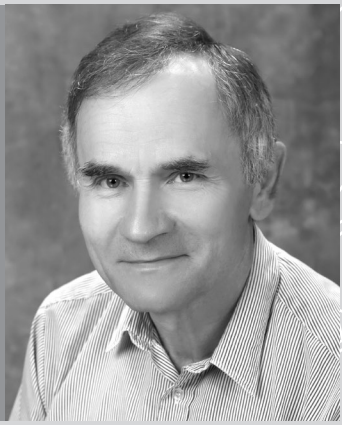

* * *

Помолюся Богу мовчазно,
Розкажу Йому все без слів.
Запалає серце незгасно
І осушить солоність сліз.

В безголоссі затерпнуть губи,
Та торкнеться Божа рука
Ніжно, лагідно і негрубо…
Тиша з Богом така легка.

Зрозуміє Господь Всевишній
Невимовні мої думки,
І тоді в молитовній тиші
Заговорять живі струмки.

Живодайні свіжі потоки
Крізь моє протечуть єство.
Я духовні беру уроки —
Ми в кімнаті лише удвох.

Бог прихилить Свої долоні —
І відступить від серця зло.
Я відчую: з очей Господніх
До душі струменить тепло.

Коли в серце прийде знемога,
Смуток душу огорне знов.
Я в мовчанні піду до Того,
Кому вічне ім'я — Любов.

* * *

Відбивалося сонце спочиле
У прозорості вранішніх рос.
І від радощів небо тремтіло,
І летіло по світу стокриле:
Воскрес Христос!

У священному синедріоні
Страх і розпач. У серці — хаос.
Той, Хто вмер у терновій короні,
Сяде знов на Божественнім троні!
Воскрес Христос!

Тінь ширяє нещадного звіра…
Встав із мертвих Небесний Колóс!
Обнялися надія і віра,
Бо ж немарна любові офіра —
Воскрес Христос!

Смерть безсило ураз заніміла.
(Огортає поразки мороз.)
Спорожніло дрімає могила,
А по світу несеться на крилах:
Воскрес Христос!

Ці два слова, як небо, прекрасні
Не поблідли під тиском погроз.
Й дотепер сяють блиском незгасним.
Споконвіку було це сучасним:
Воскрес Христос!

* * *

Тата й мами давно вже немає —
Все притрушує пам'яті пил…
Ми старанно квітки покладаєм
На спини могил.

Чи потрібні батькам наші квіти?
Щось ми їм за життя не дали.
Не спішили собою зігріти
Самотніх хвилин.

Вже і дітям осінньо-зимово
Сивий попіл на скроні упав.
А з батьками — лиш в серці розмова…
Зірка споминів світанкова
Згубилась між трав.

* * *

Ти пройшов нелегкий шлях спокус
Від лукавства й гріха круговерті.
Від ясел до Іудиних уст,
Від Іуди — до хресної смерті.

* * *

І знов прокинулась весна
Ще одна.
І вибухнув на цілий світ
Білий цвіт.
І жайвір тремоло своє
В небі в'є.
Охоплює всю височінь
Неба синь.
«Курли» я чую журавля
Іздаля.
А даль смарагдова ясна.
Це — весна.

* * *

Гріх Каїна лежить біля порога…
Той, хто стоїть, пильнуй, щоб не упав.
Співає півень нам пересторогу,
А ми ждемо, щоб тричі заспівав.

* * *

I

Едемський сад — Всевишнього творіння.
Адам і Єва, змій і Саваоф.
Блаженство раю і… гріхопадіння.
І перша жертва, і невинна кров.

Едемський сад. Обіцяний Спаситель.
Адам і Єва — то вигнанці вже.
І спокуситель виповзав вужем…
А біля раю — херувим з мечем.

II

І зайнялася твердь гріха багаттям,
Та сходила від Якова зоря.
Земля стогнала під тяжким прокляттям,
Ростила терен для свого Царя.

III

Сад Гефсиманський. І смертельна туга.
Учитель, учні і кривавий піт.
І темна ніч. Сміялася наруга.
Байдуже спав гріхом сповитий світ.

Сад Гефсиманський. Гомін звідусюди.
Чад факелів, холодний блиск мечів.
Вже чаша не мине. Цілунок Юди.
І плакав ранок в ночі на плечі.

IV

Щоб світову спинити катастрофу,
Безгрішний стався жертвою за гріх.
…Йшов Переможець на Свою Голгофу
За всіх.

Вуличний музикант

Крізь гармидер суєтного міста
Чую голос — далекий і хрипкий.
В унісон із каштановим листям
Тихо стогне засмучена скрипка.

Бачу здалеку,
Мов крізь вуаль,
На повен зріст
Стоїть
Скрипаль…

Не блазнює і не жебракує.
Він стоїть, наче в променях рампи,
Не потрібні йому дифірамби.
Людям серце своє він дарує.

Це любов. Це кохання. Це — жертва.
(Може, судять його перехожі.)
Як не грати, то краще померти.
Він інакше не вміє, не може.

Стоячи у каштановій тіні,
Над старим нахилившись футляром,
Грає Моцарта і Паганіні,
Струн душі доторкається жаром.

Грай, скрипалю. Вже скоро на струни
Буде падати листя осіннє.
Не втекти нам від долі-фортуни,
Не втекти скрипалеві од пісні.

* * *

Піднось мене, Любове, догори.
До тих висот, де я тобі жертовно
На вівтарі сердечнім молитовно
Дари до ніг складу. А Ти твори

Гармонію сердець, що в унісон
Співають ніжно пісню над піснями.
І капатимуть пахощі-бальзами,
І піде геть у невідь тихий сон.
Небесні зорі на землі збирать
Ми будемо заквітчаною ніччю..
В Твоє натхненно задивлюсь обличчя
І питиму небесну благодать.

* * *

Як не хочеться, щоб пустоцвітом
Тріпотіла і скніла душа.
Й не плелась сиротою по світу,
Й не просила черствого коржа.

Бо вона зі шляхетного роду,
Не придворний паяц-скоморох.
І нетлінну святу нагороду
Піднесе їй не цісар, а Бог.

По землі, що хитається п'яно,
Пронести нам ще треба свій хрест.
Поміж зорі, крізь терен, тумани,
Через пагорби втомлених верст.

Прийде час і, здолавши утому,
Я душі своїй тихо скажу:
Ось і все. Ти добилась додому,
Перетнувши правічну межу.

І настане омріяний день.
Мені браму відчинить Едем.

* * *

Треба бути сліпим,
Щоб не бачити спалаху осені
І осяяних золотом
Віковічних розкішних лісів.

Ще природа не спить.
Літо бабине мріє у просині
І повітря п'янке
Переспівує оду росі.

Треба бути глухим,
Щоб не вчути плачу журавлиного,
Як зітхають дощі,
Поливаючи ниву сумну,
Як душа промовля
Про дочасність життя швидкоплинного
І як вітер шумить
Про коротку стежину земну.

Треба бути німим,
Щоб уста не озвались подякою
За осінні дари,
Вересневі дозрілі літа…
Хай не буде в душі
Анітрохи негоди ніякої!
Хай джерела дзвенять
І земля, мов Едем, розквіта!

* * *

Познімаймо засуви з серця
І з душі відбиймо замки.
Совість приспана обізветься
І на волю вийдуть думки.

Розповиється світанково
Із серпанку поранок мрій.
Лан засіємо добрим словом
І зажевріє мить надій.

І очиститься честь і розум,
І піде на дно каламуть.
Сонце Правди висушить сльози —
І закінчиться хресна путь.

Ми ще мало Тебе любили,
Не звели любові мости.
Боже наш, милосердний і милий,
У світи нас не відпусти.
Прости…

* * *

Половіють утомлені роки.
Буде жниво, стерня і плуги.
Є для всього свій час, є і строки.
У води завжди є береги.

Відшепочеться поле пшеничне,
Опадуть між волошок жалі.
Все священне, нетлінне і вічне
Херувим понесе на крилі.

І відчиняться славні ворота.
Ми і вічність — лице до лиця.
І сяйне білизна́ й позолота,
Як запрошення ніжне Творця.

* * *

Там, де темний намет,
На чорнописі ночі —
Нескінченності лет
Й зорі, вічності очі.

На сріблястому тлі
Сплять утомлені гори.
Місяць смутки-жалі
Тихо зірці говорить.

У зірковому кра́ю,
Може, шлях є до раю?
Може, там, між зірок,
До Едему лиш крок?

* * *

Ідуть уперто, ідуть і сіють,
Йдуть кандидати, немов месії.

Старим дарують і щось — малечі,
Йдуть депутати, немов предтечі.

Якби то руки в мозолях, ранах,
Як в працелюбного ветерана.

Та на руках — золоті браслети.
А як потрібно, то й пістолети.

Всім обіцяють лиш райські ку́щі,
Радіють слізно всі неімущі.

Страхають пеклом, втішають раєм.
Ми, пересічні, лиш вибираєм.

І ти вибирай:
Чи пекло, чи рай.

Знов кандидатський сезон нашестя —
Напевно, скоро Христа пришестя.

* * *

Шалений ритм сучасного століття
Ширяє, мов торнадо, по землі.
І стогнуть мегаполіси, як в кліті.
А я живу спокійно у селі.

І знову задихається планета,
В заручниках дорослі і малі,
Міста — неначе пташка у тенетах.
А я живу спокійно у селі.

В містах прогрес, його величність бізнес,
Монархи, президенти, королі —
Учора, нині, Господи, і присно…
А я живу спокійно у селі.

Спішім в село. Там пахне колосками.
Горить веселки ніжний дивосвіт.
Там музика, навіяна вітрами
І відгомін дитячих наших літ.

Спішім в село. Там стигло пахне осінь.
Шепочуть трави і гудуть джмелі.
Дзвенять крізь млу серпанків гострі коси
І з печі хліб духмяний на столі.

Спішім в село. Там ніжно солов'ями
Озветься ніч в солом'янім брилі.
Й надовго спів зависне над полями.
Таке буває тільки у селі.

Спішім в село…

Любов ОМЕЛЬЧУК

Пісня хваління

До Тебе, мій Боже, душею я лину,
До світла, яке випромінюєш Ти,
Всім серцем своїм пориваюсь невпинно
До витоків мудрості, благ, чистоти.

Ти милість серпанком простяг наді мною,
Ведеш по дорозі вражаючих див,
В житті моїм зіркою став провідною,
В безмежній любові мене вдочерив.

Домівка чекає в небесній країні
На мене на схилі земного буття,
Радітиму я подарунку спасіння,
Втішатимусь, Господи, вічним життям.

І вухо не чуло, й не бачило око
Блаженств, уготованих вірним Своїм,
І там, в небесах недосяжно високих,
Мене привітаєш у дружній сім'ї.

Душа моя славу складає для Тебе,
Надійний Пораднику, всі мої дні.
Вже тут, на землі, показав мені небо.
Прийми з мого серця хваління пісні.

* * *

До Тебе, Господи, іду
З своїми болями,
Бо знає смуток моїх дум
Вершитель долями.

Кому ще можу розказать
Свої печалі я?
Коли в житті моїм гроза,
Куди причалю я?

До Тебе, Господи Святий,
Спішу з молитвою,
Тобі подяку принести
За кров пролитую.

Душі Ти зцілення даєш
Своїми ранами,
Твої обітниці без меж
Звучать орга́нами.

Живу, борюсь на цій землі
Твоїх рук дією,
Тому в долині болю й сліз
Іду з надією.

За хресну смерть Тебе хвалю
Своєю лірою,
Мого майбутнього в ній ключ,
Всім серцем вірую.

Йому належить честь і слава

Які великі Його знаки,
й які потужні Його чуда!
Даниїла 3:33

Вирує грізне полум'я в печі,
Чекає смерть в ній, безперечно,
Вельможі й цар надуті мов сичі,
Стоять на віддалі безпечній.

Боввану не вклонились — терплять гнів
Шадрах, Мешах та Авед-Него,
Сказали троє вірних юнаків:
«Наш Бог є Альфа і Омега,

І ми лиш поклоняємось Йому,
За Нього вмерти ми готові,
Він сильний врятувати нас, тому
За Ним останнє буде слово».

Зв'язали їх і вкинули у піч.
Обслузі вже не треба ліки,
Та сталась неймовірно дивна річ,
В огні — чотири чоловіки.

Четвертий ходить, ніби Божий Син,
Вогонь не завдає їм шкоди,
І навіть жодна з їхніх волосин
Не втратилась у цій пригоді.

Згоріли тільки їхні мотузки,
А одяг не набрався й диму.
Всесильний Бог із лютої руки
Дітей порятував любимих.

Новий наказ виходить від царя:
«Прославте всі Творця-Владику,
Він Бог, Який стихії підкоря,
Він Бог могутній і великий.

На Нього слів погорди чи хули
Ніхто сказать не має права,
Достойний Він подяки і хвали,
Йому належить честь і слава».

Естер

Славна перська цариця Естер —
Досить знана особа й тепер,
Бо Святого Письма сторінки
Нам доносять її крізь віки.

Милу дівчину, чесну, просту
Бог підняв на значну висоту,
Та вона біля благ джерела
Вірна Богу й народу була.

В час, коли і народ її, й рід
Мали стертими бути, мов слід,
Попри ризик померти самій,
Мужньо з ворогом стала на бій.

Всім юдеям спасіння прийшло,
Стало в радість задумане зло,
Так молитва народу й Естер
Зводить задумам грішним бар'єр.

Ллється пісня хвали навкруги,
Щастя вже залило береги,
Славить Божі великі дива
Той народ, що Господь врятував.

Будем край наш нести до Творця
Ми з молитвою віри в серцях,
Бо горлива молитва людей
В їх життя перемогу веде.

Зустрічі з Ісусом Христом

Бо так Бог полюбив світ, що віддав Сина
Свого Єдинородного, щоб кожен, віруючий
у Нього, не загинув, а мав життя вічне.
Ів.3:16

Зустрічали Ісуса в своєму житті
Люди різні за станом і віком:
Небагаті й вельможі, учені й прості,
Старші й молодь, здорові й каліки.

Точка зору в них різна стосовно Христа.
Для одних Він — звичайна людина,
А для інших — Великим Учителем став,
Бо пізнали в Нім Божого Сина.

Від одних Він приниження, болю зазнав,
Хрест голгофський, страждання жорстокі.
Іншим милість Його та любов неземна
Повертали здоров'я і спокій.

Для одних — насолода завдати удар
По чолу, по вінку із тернини.
А для інших — Спаситель Він, Вічності Цар,
Ідеал і життя серцевина.

Ну, а як до Ісуса поставились Ви?
Може, разом з Понтійским Пилатом,
Визнаючи, що Він непорочний, правий,
Все одно засудили до страти?

Може, Ви стоїте у жахливій юрбі
Зі словами, що б'ють, мов каміння?
А можливо, в нелегкій земній боротьбі
Ви шукаєте шлях до спасіння?

В Своє Царство Господь закликає усіх.
Вогник віри спішіть запалити,
Що Христос є Син Божий, прощаючий гріх,
Що Він — тіла і духа Цілитель.

Він і Вас від загибелі хоче спасти,
Тільки Вашої згоди чекає,
Ви повинні самі попросити: «Прости
І прийми до небесного краю».

Бо нема іншого імені під небом, даного людям,
яким належало б спастися нам.
Дії 4:12

Ольга МІЦЕВСЬКА

* * *

Моя душа під парасолю буднів
Сховалася від повені натхнення.
А десь на денці в ній дрімає чудо,
Окрилюючи мрією буденність.

І десь у закутках її шукають тиші
Слова, для слуху інших не вловимі…
Сполохано сидять за крок до вірша,
Зібгавшись у невимовлені рими.

Їм не до віршів, бо над ними будні
Й натхнення хлюпотить в калюжах долі.
А їм би мрію, їм би тишу, чудо…
Скажіть, кому віддати парасолю?

Крила натхнення

Думки, як пта́хи, з-під руки втікають,
Піймати хочу — метушусь безсило:
Пишу, читаю, думаю, черкаю…
В Тобі лиш, Господи, натхнення крила.

І пишеться тоді, коли Ти мовиш,
Хоча й нечутно для людського слуху,
Своє живе вогненно-чисте слово,
Що проникає у глибини духу.

Думки, мов пта́хи, їх не наздогнати,
Щасливі, трепетні, гіркі, тривожні…
Тож говори — я буду дослухатись,
Ти — джерело мого натхнення, Боже.

* * *

У трепеті замріяної тиші
Чи в злеті велемовства гомінкого
Здіймусь сльозою в небо, де у вишніх —
Оселі Бога.

І припаду, шукаючи прихистку,
До ніг Отця, мов сплакана дитина,
І принесу, ні, не намиста, — низку
Гріха й провини.

Я не прошу ні слави, ні досягнень,
А в темряві безцільності сліпої
І в мареві ідей, високих прагнень
Прошу спокою.

І сили, щоб іти й не розгубити
Коштовних перлів на життя кривизнах,
А щоб Отцю чудові самоцвіти
До ніг покласти коло брам Вітчизни.

* * *

Зажурились думи. Журавлями
Закружляли в високості мрії.
Ще, здається, осінь за горами,
Ще весна надією тепліє.

А душа журливо щось курличе.
Чужина — хоча й гніздечко звите...
А душі наснилась знову вічність —
Давня мрія, сонцем оповита.

Промайнула в злеті журавлинім,
Заясніла у небесних далях.
Я ж бо думала: здіймусь, полину,
Але сили мало, ой як мало!

Та не здамся із гріхом в двобої,
Хай душа міцніє в грізнім гарті.
Знаю, ради вічності й собою,
І життям пожертвувати варто.

* * *

Від серця людини до Бога — пів кроку,
Пів помаху крил у польоті високім,
Рішучого, сильного, а чи недужого,
Та не байдужого.

Від болю людського до неба — пів слова,
Тремтливого, тихого чи гомінкого,
Благального, гнівного, слізного, впертого,
Та ж бо відвертого.

Пів слова, пів кроку, але не пів віри.
І, хоч спотикаючись, та не впівсили
Пройти ту дорогу, що мірять сльозою,
І прірву здолати між Богом й собою

Півкроком, півсловом і повною вірою —
Молитвою щирою...

Мелодії часу

І. Згоріти

Горить свіча, свіча життя людського.
То мерехтить, а то палає ясно...
Стікаючи слізьми під воску стогін,
Стліває ґніт нам вділеного часу.

Горить душа... То вічності сія́ння
Пронизує її слізьми спокути...
І воскрешає давні поривання
Мелодія тремтливо-незабутня —

Тривожно-світла дума часоплину
На тлі страшних реалій злого світу...
Горить душа — хто вгасить те горіння?
Не так свіча — їй суджено згоріти...

ІІ. Відболіти

Знов день обперся на плече смеркання,
Зібгавши сяйво в місячну дугу,
І проридав, для когось вже востаннє,
Свою безмірно болісну тугу.

І заглядає дню новому в вічі
Лукавства підлий кругловидий сміх,
І знову душі стомлені калічить
Смертельним жалом невсипущий гріх.

Знов серця біль переросте у відчай,
В образу — слово, сказане «не так».
Знов хтось бездумно кине «правду в вічі»
Чи поцілунком дасть зрадливий знак.

І знов тепер, як сотні років тому,
Душа за раєм втраченим щемить,
І, щоб навік вернутися додому,
Весь біль людський покірно відболить.

III. Пробудитись

О благодатний час — спасіння мить!
Чуттів отих з душі ніщо не може стерти,
Коли уперше осяйна блакить
Зігріла серце поглядом безсмертя.

Як чистоти небесної печать
Душі торкнулась благодаттю Духа,
Коли уста від трепету мовчать,
А серце пильно Божу велич слуха.

Коли завмер невпинний часоплин —
І пісня вічності полинула над світом,
Щоб дух, піднявшись із гріха глибин,
Міг для життя нового пробудитись.

IV. Досягти

Жовте листя... Замріяний сум...
Тихий шелест невпинного часу.
Ніжний трепет окрилених дум
І сивин незбагненна окраса.

Все мине, як ранкова імла,
Зникне враз, як роса на світанні.
І та пісня, що перша була,
Обернеться у пісню останню.

Відгорить часоплин, відболить,
Заясніється миттю натхнення.
І душі, що збагнула цю мить,
Шлях осяє святим одкровенням.

І як стихне останній мотив,
Торжеством стануть сльози спокути…
Як чудово небес досягти,
Щоб до вічності духом торкнутись!

Сіра зона

Вздовж усієї лінії розмежування сторін
на Донбасі проходить так звана «сіра» зона — сму-
га нічийної нейтральної території.
«Українські новини»

Вицвілі очі, вицвілі мрії
Не відбивають неба блакиті.
Їм би лиш хліба, їм би прожити…
Чужими ідеями їх не зігрієш.
Ну а свої? Але де ж їм узятись —
Мозок відштовхує думку резонну.
Хочеться тиші — а тут автомати.
Сіра зона…

Постріли вкриють сірістю скроні,
Як в душу прицільно загляне вічність.
Непросто, відкинувши ідентичність,
Жити в нейтрально-нічийному схроні.
Бути нелегко між білим і чорним
У просторі втрачених орієнтирів.
Як очі задимлені — мрії огорне
Тільки сірість.

Небо крізь дим синьооко вдивляється
В сіро-буденний знекровлений вакуум.
Небу болить, бо Йому не однаково,
Як нам живеться і як нам страждається.
…Знати замало, що таке Істина, —
Треба, щоб Істина стала тобою.
Сірість, нічийністю в душу прикликана,
Біле знамено без сумніву викине
Перед Любов'ю.

Усмішка Бога

Бог заглядає у вічі
допитливим поглядом сина,
Пам'ятними світлинами
зі старого альбому,
Небом, відбитим в калюжах,
як вгору дивитись несила,
Світлом із вікон,
що вабить до отчого дому.

Бог пригортає душу
обіймами ластівки доньки,
Крилами вітру,
що будить напровесні квіти,
Теплим запахом хліба,
щойно вийнятого з духовки,
Задушевною піснею,
щирим єднанням зігрітою.

Бог усміхається в серці
беззубим ротиком немовляти,
Променем сонця,
що вранці цілує в щоки,
Надісланим смайликом
з дружнім: «Привіт! Ну як ти?»,
Прозорістю тиші,
що душу пронизує спокоєм.

Дай же нам, Боже,
в буденність дивитись очима дитячими,
Щоб дива Твоїх усмішок,
доторків,
поглядів бачити…

ПРОЗА

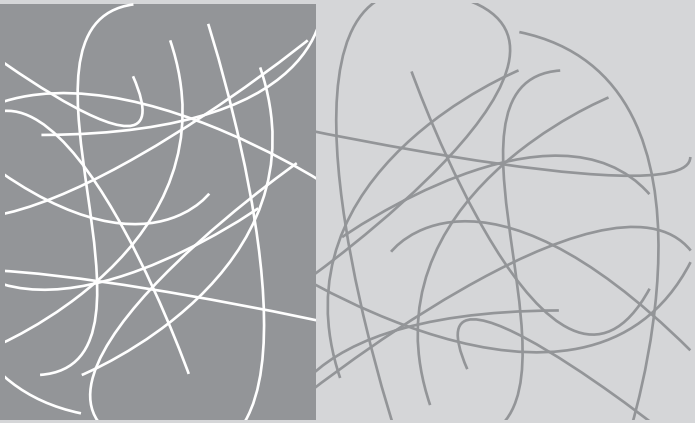

Наталія ДОБЖАНСЬКА-НАЙТ

Про чоловіка, який розмовляв із зорями

Був собі один чоловік, який умів розмовляти з зорями — принаймні, казав, що уміє, і сам вірив у це…

А почалося все так.

Коли він був ще маленьким хлопчиком, то часто бувало так, що він подовгу не міг заснути. Думки переповнювали його голову, стріляючи в нього численними запитаннями, які переплiталися і створювали химерне плетиво стежин, які кликали його йти далі і далі — у невідомість… Невідомість манила його, неначе чарівна казка — йому хотілося знати все: як живе риба-кит під водою, де закінчується горизонт і які таємниці приховують від нас міріади зірок у небі…

І от із такими думками хлопчик задивлявся у вікно, що відкривало небо просто навпроти його ліжка. А на небі кожної безхмарної ночі миготіли зірки.

І от одного разу на нього зблиснула яскрава зіронька. Чому він раніше її не помічав? Вона була яскрава, червоняста і швидко миготіла — неначе пульсувала.

— Чому я тебе раніше не бачив? — прошепотів зачудовано хлопчик. — Ти новенька, так?

І зіронька замиготіла, і в тому миготінні йому почулося слово «так». І йому здалося, що таємниці всесвіту ось-ось готові розкритися перед ним…

І з того часу хлопчик не пропускав жодної нагоди поспостерігати за небом. Він довго сидів навпроти вікна, видивляючись на зорі, які миготіли

різними відтінками срібного, червонястого і золотого, — він уже навіть навчився розрізняти їхні кольори!

І коли у нього в голові виникало якийсь нагальне питання, він радився із зорями, шукаючи відповіді. «Так» — миготіла зірка раз, а «ні» — то двічі.

— Ото вже дивак! — крутили пальцем біля скроні люди. — Зовсім звихнувся на тих зірках!

Ніхто не скаже нам, наскільки правдивими були відповіді зірок. Може, то все малювала його уява.

А може, таким чином говорило його серце, яке стукотіло у такт зіркам.

І він слухав поради — чи то свого серця, чи то зірок, і не зважав на кпини тих, хто його не любив. Бо ті, хто його любили, навіть якщо і не розуміли — то все одно приймали. Бо і любов вірить усьому, і сподівається на все добре.

Та одного разу сталася біда. І зорі були тому виною. Принаймні, так казали ті, хто його любили. Бо ті, що його не любили, просто сказали, що він винен сам — або просто з'їхав з глузду з тими зорями.

А було все так. Чоловік — а до того часу він був уже дорослий — надумав їхати в гори. Щоб вибратися на високу вершину і краще бачити зорі.

— Чи робити мені це, а чи залишатися вдома? — спитав чоловік.

— Так-так, — миготіли зорі. — Так-так.

І він зрозумів, що має поїхати, і вилізти на високу вершину, — і тоді він лічитиме зорі, і вони співатимуть йому своїх вічних пісень.

Поїхав. І якось сталося так, що він не доліз на гору — камінчик покотився під ногою, він посковзнувся — і покотився додолу на гостре каміння. І так він лежав на схилі гори, вершину якої йому не судилося подолати.

Ніколи.

Знайшли, порятували. Але що то був за порятунок? Йому сказали, що він тепер ніколи не зможе ходити. Хіба що кілька кроків. Падіння пошкодило йому хребет, і тепер він не міг виходити з дому.

І тепер його вікно стало єдиним місцем, з якого він міг побачити зорі.

— То це так? — питав він блискучих миготунок. — Невже ви так насміялися з мене? А я вам розповідав чарівні історії, а я довірився вам усією душею, я зачаровувався вами. А ви — ви мені дали такої поради?

— Так-так, — миготіли зорі. — Так-так.

— Чому? Чому я послухався вашої поради? — бідкався чоловік. — Я так люблю зоряне небо! Невже на любов відповідають жорстокістю?

— Так-так, — миготіли зорі. — Так-так.

— Ні, не так! — запалився чоловік. — Якщо моє життя чогось варте, то у ньому має бути сенс! Навіть у тому, що я сиджу зараз тут, замкнений сам у цьому помешканні, з цим вікном, з цими зорями, — і він раптом замовк зачудовано, бо дивна думка осяяла його. А що, якщо йому судилося прове-

сти останню частину життя біля цього вікна? Саме біля цих зір? Чому саме цих — бо інших йому не судилося побачити?

Або не йому судилося побачити? А можливо, є у цьому якась таємниця? Якийсь потаємний зміст? І, можливо, саме його призначення — прочитати цей зміст?

І він постановив будь-що розгадати цю загадку.

Він узяв аркуш паперу й ручку і скопіював положення зірок на небі — що було перед ним. Щось воно йому нагадувало, це розміщення, ця відстань між зірками.

І тоді він звернув увагу на те, як миготять зірки, і в якій послідовності.

— Так-так, — повторював він, вказуючи на зірочки, одну за другою. — Так-так-так.

І він став писати, і писати, і писати, відтворюючи миготіння зірок, розміщених на небосхилі подібно до нотного стану.

— Так-так, — вторили йому зірочки, — так-так-так.

Він писав і писав довгими безсонними ночами, і тоді знесилений падав у напівсні, щоб із настанням зоряного вечора знову писати мелодії зірок.

— Він доведе себе до виснаження, — буркотіли знайомі. — Це до добра не доведе.

У чомусь вони, напевне, мали рацію.

Одного дня чоловік не встав. І це був той випадок, коли вживають слово «навіки»...

Навколо нього була купа списаних нотами аркушів.

— Згас, як зірка, — казали люди.

— Його світло залишиться з нами, — казали ті, хто любили його.

— Він зробив відкриття! Розшифрував послання зір! — казали вчені-ентузіасти.

— Він просто був великим композитором, — казали скептики, проте знавці музики. — Його прекрасна симфонія повинна мати таку назву: «Музика зірок».

І її так і назвали: «Музика зірок».

Музика була прекрасною, і всі, хто чув симфонію, зачудовувалися її незабутніми акордами.

— Невже зорі миготять саме так? — запитували одні люди.

— То не зорі, то все була його нестримна уява, — говорили скептики.

— Він увібрав у себе музику зірок — і став зіркою. Його душа тепер на небі, — замислювалися романтики.

А що скажемо ми?

Як розмовляють зірки?

І хіба хтось скаже, що́ примушує їх миготіти?

Про чоловіка, який шукав молочну ріку

Був собі один маленький хлопчик. Так сталося, що він народився круглим сиротою. Мама його не обіймала, молоком його не годувала — бо померла, як тільки він народився. От тільки встигла благословити перед смертю. А тато його помер іще раніше.

Чужі люди його годували.

Чужі люди його виховували.

І не забували підкреслити щоразу, що вони йому чужі.

І тільки завдяки їхній ласці у нього є дах над головою.

І він не помер від холоду чи диких звірів десь у полі.

Він сам був, як те звірятко.

Як дике самотнє звірятко.

І ще дуже кволе.

Він справді ріс дуже кволим. Просто не мав сили ні на що. Його навіть не дуже примушували до роботи. Все ж якби помер, шкодували б, що втратили.

А що як зміцніє — а потім стане дужим робітником? А робітники їм були потрібні.

Якось хлопчик зустрів одного старого діда.

Дід багато мандрував світами і багато знав. Тепер був такий старий, що вже вертався до рідної хати. Помирати, казав.

— Знаю, що тобі може допомогти, дитино, — сказав дід. — Є на світі, далеко-далеко звідси, молочна ріка. Яка б дитина не попила води з неї — а то не вода, а справжнісіньке молоко, — одразу стане дужою, як велетень, і вже ніколи-ніколи не буде хворіти.

— Я хочу знайти молочну ріку! — постановив хлопчик.

…Ішов і йшов, не рік і не два, не ївши, не спавши, ночував де доведеться — де ніч застане. Годували його випадкові перехожі, глянувшись на обірванця. Він віддячував їм за це: допомагав роботою — чим міг. Питав дорогу у всіх, кого бачив. Дехто помилявся, а дехто просто жартував по-недоброму, і тоді він ішов у неправильному напрямку, блукав хащами, лісами і болотами, і часом тільки дикий звір, глянувшись, давав йому пристановище. Він призвичаївся терпіти голод і холод. Остання свитина на ньому розірвалася, то хтось подарував йому одяг з опудала — в обмін на подерту свитину, казали… А насправді то просто ділилися, чим могли або чим хотіли. Все витерпів сиротина, але весь цей шлях його обігрівала мрія знайти молочну ріку, попити з неї — і стати здоровим і дужим, і тоді він зможе допомагати таким бідним сиротам, як і він сам…

Шлях був важким, і зайвим буде сказати, що спливло немало років.

Там, де закінчувалися людські землі, і навіть землі диких тварин, на самім краю світу — знайшов він молочну ріку.

Вклонився тоді сирота до ріки і промовив:

— О чарівна молочна річко, дай мені напитися з тебе, щоб я став дуже міцним і здоровим. Тоді я буду щасливим.

І відповіла йому річка:

— Мої води — для дітей. Дітей я роблю здоровими і міцними. А ти вже дорослий юнак. Подивися на себе.

І він глянув на себе у воду, і побачив дорослого юнака. І заплакав за своїм дитинством, що проминуло воно в муках та терпінні.

І сказала тоді ріка:

— Є в мене що сказати тобі, юначе. Тільки один раз у житті я можу запропонувати допомогу. І то лише тим, кого виберу. Так знай: є у тебе такий один шанс. Тобі обирати. Якщо перейдеш мої води на той берег — матимеш інше життя. Знову станеш дитиною, будеш здоровим і дужим, і дитинство твоє мине без турбот. Глянь – онде — є такі діти в мене, їх немало.

— А потім? — спитав юнак.

— А потім? Як у всіх, — відповіла ріка. — Життя триватиме. Я теж не всесильна. А ось це тобі пропоную. Вирішуй, чи зважишся…

І молочні води клекотіли і пінилися у потоці.

Першим бажанням сироти було стрибнути з розгону у води ріки і вигукнути: «Так! Я готовий!»

А тоді раптом подумав: «А як же це життя? Як же ці всі люди, які мені допомагали на шляху? Як же ці всі добрі незнайомці, яких я стрів? Як же ці всі недобрі люди, які ображали мене? Я забуду їх образи та кепкування?»

І якось так сталося, що останнє речення він вимовив уголос.

— Так! Забудеш! Усе забудеш! Усе в тебе буде нове і гарне! — продзюркотіла ріка.

— І зле, і добре?

— І зле, і добре, — відлунила йому ріка.

І він зостався стояти на березі молочної ріки.

І все думав, і думав — і не міг зважитися.

Від думок волосся його почало сивіти.

Він заново переживав своє дитинство, згадував свій шлях.

Перед ним у пам'яті зринали обличчя людей, добрих і не дуже, мудрих і немудрих.

«А хто я?» — питав себе.

Чого навчився я в житті?

Що виніс від років поневірянь?

Від років мандрів?

Від років пригод?

Що пізнав про світ?

І про людей?

І в якийсь момент з-за хмар вийшло яскраве сонце і зблиснуло йому

просто в очі.

Він підійшов до ріки.

І глянув на своє відображення.

На нього дивився дорослий чоловік.

Небагато вдягнений, зате дужий та здоровий на вигляд.

І тоді уклонився він річці:

— Дякую тобі, річко!

Ти дала мені здоров'я — бо я зміцнів, шукаючи тебе.

І ти дала мені мудрості — бо життя навчило мене щось розуміти.

Тепер у мене буде нове життя!

На цьому березі!

Він іще раз уклонився річці й пішов геть.

Він знав, що його мрія здійснилася.

Віктор ГРЕБЕНЮК

Палата

— Добрый день, как ви себе сегодня имеете? Сестра, поменяйте им капельницы.

— Хреново мы себя чувствуем, доктор, если по правде. Здоровье так себе, понемногу… Но собачимся целыми днями. Доктор, расселите нас по разным палатам! Меня можно даже в какую-нибудь платную. Чтоб я эту харю бандеровскую не видел.

— А мне даже занятно. Я даже и не думал, что в наше время такие бывают. Я знал, конечно, что на Куликовом всякая москальня тусовалась, что даже леваки. Но что прямь комсомольцы какие-то!.. Да, собачимся. Но ничего-ничего. «Згинуть наші воріженьки».

— Ну вот вы, доктор, пожилой человек, многое, наверно, видели, многое передумали… Спасибочки, сестричка… Ну вот вы скажите: в чем они правы, правосеки эти, едри их за ногу? Зачем страну вверх дном перевернули? Зачем столько жертв? Неужели ради этой грёбаной Гейропы?

— А кто говорит, что ради Гейропы? Кто говорит, что ради Гейропы? Нет, конечно, это зацепка только такая была. Нам он тоже на фиг не нужен, Евросоюз этот. Україноцентризм! Это ж только, чтобы зэка сбросить, и всю его систему сломать… Дякую, сестра… Ну скажите вы, доктор, скажите, интересно послушать. Может, вы нас рассудите.

— Кхм… Конечно, таки да… Я имею вам сказать, страна погрязла в… я звиняюсь… в экскрементах. От Киева «до самых до окраин». Таки да, надо било — поганой метлой. Но, с другой стороны, мине кажется, если всякое смитье

захочет стать начальником саночистки... Весь этот гразь накопившийся надо кому-то вимести. Но нельзя гразными чёботами хоть и по гразной душе. И не делать нервы всей стране. Но, в общем, всё это не раз уже случалось и не раз еще случится, и много раз описано в умных книжках. Кстати, шо это ви читаете, молодой человек?

— Исаак Бабель. «Конармия». Одессит, кстати. Где-то в двадцатые годы написано. В тумбочке нашел: наверное, кто-то лежал до меня, забыл.

— Про що книжка?

— Чего?

— Книжка про що?

— Автор — доброволец, надо понимать, маланец — служит в Красной армии, воюет с поляками, ну и всё честно описывает. Си-и-ильно отличается от того, что я раньше читал о красных. И вообще о романтике гражданской. Одна гадость. Но и там бывали проблески.

— Например?

— Ну вот... вот... «В бою под Хотином убили моего коня... Взвалив на себя седло, я пошел по развороченной меже и у поворота остановился по своей нужде. Облегчившись, я застегнулся и почувствовал брызги на моей руке. Я зажег фонарик, обернулся и увидел на земле труп поляка, залитый моей мочой. Записная книжка и обрывки воззваний Пилсудского валялись рядом с трупом. В тетрадке поляка были записаны карманные расходы, порядок спектаклей в Краковском драматическом театре и день рождения женщины по имени Мария-Луиза. Возванием Пилсудского, маршала и главнокомандующего, я стер вонючую жидкость с черепа неведомого моего брата и ушел, сгибаясь под тяжестью седла».

— Капец. «Проблески»... Ни фига себе «проблески».

— Но имею сказать, шо с вами второго мая тоже были «проблески». К счастью, с живыми. Ви ж мине, молодой человек, говорили, что вас из Дома профсоюзов виносил член «Правого сектора».

— Да. Когда еще не включили свет, но дыму уже почти не стало, пошли по нашем этаже спасатели, мобильниками подсвечивали. Я лежал у окна, кашлял. Один потянул меня... Еще сперва другой рукой и какую-то девушку волок, но потом понял, что мертвая, бросил. Говорит, я тебя вытащу, там, правда, бить будут, сильно, но ты георгиевскую ленточку сними, тогда, может, как-нибудь пронесет.

— Ну и что, били?

— Нет, меня не били, хотя других многих били, я сам видел. Этот парень пока волок меня, говорил, что вот зря они это, что лежачего не бьют, что по-человечески надо с врагами. Что я, говорит, хоть и в «Правом секторе», но чего нам враждовать, всяким мнениям должно быть место, ты, друг, прости, все мы здесь виноваты. Всякую такую пургу нес.

— Лупцевать вижившіх — это, таки да, ни в какие ворота не лезет.

— Так ты снял все-таки ленточку свою колорадскую или не снял, комсомолец?

— Снял, к сожалению. Проявил малодушие, можно сказать, аж самому теперь стыдно. Это ж все равно, что было бы в Великую Отечественную сказать фашисту: «Нет, я не коммунист, не стреляйте». Подумал, ладно, сниму, а то убьют бандерлоги внизу, не ровен час.

— Ну дурак же ты, парень, совсем тебе красные мозги промыли.

— Но, если честно, я еще больший проступок допустил. Когда я снял ленточку, он говорит мне, мол, для большей уверенности дай-ка я тебе значок поцеплю, с тризубом. А потом, наверное, решил, что без значка и его не признают, и расколол значок надвое. Себе прицепил и мне. А когда выходили, то волок меня и всё кричал: «Це наш! Він наш! Друзі, не чіпайте!»

— Та-а-к... Врач, подайте, пожалуйста, мне вон тот камуфляж. Там, в правом кармане... Этот?

— Подайте-ка и мне. Ту спортивку. В левом кармане.

— Таки да, как видите, сходится.

— Капец. Ничего себе... Извини. Ну там темно было, и всё в дыму, и мы все в копоти были. То-то я тебя здесь и не узнал.

— Ну?! И я для тебя тоже — «фашистская морда»?!

— Ты, значит, нет. Исключение. Все вы фашисты, кроме тебя одного. Дай пять, спасибо.

— Но за другое ви, молодые люди, ничего не знаете. Когда вас к нам привезли с того побоища... сэрце болело смотреть... оказалось, что у вас обоих самая редкая группа крови. Доноры на такую кровь у нас на особом учете, и очень мало. Я сразу к ним позвонил и они сразу примчались. Оттуда, с Куликова поля, кстати. Один был окутан прапором, другой — с георгиевской лентой.

Они здесь сидели молча, ничего говорить не хотели, ничего не спрашивали, сдали кровь молча, посидели, соку попили и вместе ушли.

Так шо, молодые люди, в каждом из вас теперь течет и кровь правосека, и кровь куликовца. Таки да.

И с этим придется жить.

Танцюючи фламенко

До Барселони вони приїхали у квітні, коли вся Каталонія цвіла всіма барвами. Особливо вразив Тетяну, яка ніде ще, вважай, не бувала, квіт азалії, червоний, яскраво-жовтий, білий... Духмяний такий! А ще європейський фестиваль національної хореографії проходив у концерт холі «Азалія».

Українці привезли метелицю. Чудно, далебі, танцювати «зимову» метелицю, коли всюди буяє південна весна, проте у їхньому репертуарі то був найкращий номер, і місцева гаряча публіка шаленіла від такої екзотики!

Та коли оплески вляглися, і танцюристів із далекої України повезли по екскурсіях, та ще й самі туди-сюди пройшлися, у п'ятого-десятого розпиталися, — мимоволі закралась несподівана гадка в Тетянину голівку. А чи варто вертатися до тої нещасної України, чи не лишитись? Ось і золота медаль фестивалю — в їхнього колективу, і диплом за кращий сольний вихід — у неї в руках. Ні, не назавжди, ні: заробити мамі на лікування, на капітальний ремонт, розплатитися з боргами… А може, й назавжди. Як поведеться, як приживеться. Не вміє танцювати іспанських, чи каталонських, чи андалузьких? Не біда! Навчиться! Головне талант, і труд, і ще трішечки везіння.

…Тож Тетяна не повернулася в Україну. Спершу її чекала доля всякої нелегалки — на очі поліції не попадатись, роботу яку-не-яку знайти. Але невдовзі пройшла проби в концерт хол «Дульсінея», точніше — в її спеціалізований, чоловічий зал. Здебільшого чоловічий, хоча дехто і своїх дівуль із собою приводить.

Виявила Тетяна, що має й деякий нахил до мов: швидко вивчала іспанську, ба навіть місцевою, каталонською дещо сказати могла. Освоїлася, вже й не говорила *Барселона*, а по-тутешньому — *Барна*.

Чудово вжилась і в знаменитий танець фламенко, ніхто й не запідозрить у ній чужаницю. Прекрасний танець, пристрасний і стриманий водночас. Арабський! Циганський! Іспанський!!

Чи не скучала? Скучала, ще й як скучала. Так часом хотілося словом-другим перекинутись по-вкраїнськи, але співвітчизниць у трупі жодної не було, а вибратись у місто, хоч і вряди-годи, самій не дозволяли, тільки з охоронцем. Навіть на нашу Паску всю ніч мусила танцювати, потім весь день ревіла.

Хотілося бува, аж п'яти пекли, і станцювати щось рідне, та де там…

Одного разу таки не витерпіла — і танцюючи фламенко, вкрутила, змахнула кілька рухів з метелиці!

Знімкувати чи робити відео в «Дульсінеї» заборонено, проте саме тоді дали дозвіл якомусь фотомайстрові, якомусь місцевому Тулуз-Лотреку[1]. Так Тетяна, сама того не знаючи, попала в кадр, а ѓк уже потрапили ті світлини — необроблені, попередні чернетки — в Мережу, й сам Тулуз-Лотрек не знав.

* * *

Тетянчині заробітки таки помогли, що там казати. Після двох дорогих операцій і чудового санаторію мама, вважай, одужала. Віддала борги, майже всі. Зробила врешті справжній євроремонт, про який давно мріяли.

Гроші й надалі приходили на її картку справно. Тільки донечки не було.

Проте якщо раніше не знала, де її шукати, а знала тільки, що жива й непогано заробляє, то після тієї метелиці з фламенко подзвонила до неї Аліна, яка

1 Тулуз-Лотрек Анрі (1864—1901) — французький художник, багато малював життя танцівниць і богеми.

раніше з Танею танцювала: «Ваша Танічка в Барселоні, в концертному залі "Дульсінея" працює. По професії тіпа».

Тоді мама зібралася й поїхала, до тієї далекої Барселони.

Вона розпитувала в перехожих, у поліцейських, і її спершу на вулицю Сервантеса показали дорогу, аж нарешті таки дісталася під концерт хол. Діждалась, коли — вже за́пізна — закінчиться шоу, коли повиходять чолов'яги з дівулями, музиканти й танцівниці, та й несподівано стала перед очі своєї Тетянки.

Тетянка не могла отямитися з дивовижі, потім в обох ринули сльози й вони обнялись.

— ¿Es esta tu madre? ¿Vino a recogerte? — почулося позаду Тетянки. — ¡Pero el contrato es de por vida![1]

— Це сеньйор Адольфо, мій хазяїн, — тихо проказала Тетянка. — Нагадує про договір.

Сеньйор Адольфо взяв Тетяну за руку і трохи не силоміць повів у двоповерховий будинок поруч із концерт холом. Гарненький такий, чистенький, весь у кущах азалії. Мама ішла за ними, за кілька кроків, зрозумівши, що то, видно, гуртожиток при концерт холі.

Коли сеньйор Адольфо відмикнув хвіртку в глухій брамі й штовхнув перед себе Тетяну, вона обернулась до мами, й та прочитала у її погляді, що, мовляв, жди, я будь-що-будь зберуся і кров з носа — вийду.

Мама сіла на лавицю навпроти будинку й налаштувалася чекати. Хоч і до ранку. Видно, тут не прийнято брати на ніч незнайомих людей, хай там і маму працівниці.

Ніч була тепла, навіть душна, й коротка. Світилися ліхтарі, світилися вікна в гуртожитку; потому одне за одним згасали. А коли залишилося світитись одне, мама вирішила, що воно — Тетянчине, що збирає валізи. Врешті вдосвіта трішки й задрімала.

А як стало сіріти, сполошилась — від гальм двох авто, що спинилися біля брами. На одній прочитала, що то поліція; на другій напису не розібрала, та видно з усього — швидка.

З однієї вийшли два поліцейських, із другої — два медики. За хвилю-другу звідти, з гуртожитка, з-за брами, почувся шум, крики, і всі вони вернулися з хвіртки до автомобілів.

Поліцейські вивели заломленого під руки сеньйора Адольфо, і він люто глипнув на Тетянчину маму, і щось крикнув, наче плюнув (зрозуміла тільки —«Хесу́с!»)[2]. А санітари — винесли брезентового мішка із застібнутими «блискавками» і недбало кинули в свою машину.

---

1 ¿Es esta tu madre? ¿Vino a recogerte? ¡Pero el contrato es de por vida! *(ісп.)* — Це твоя матір? Приїхала забирати? Але договір пожиттєвий!

2 Хесу́с *(ісп.* Jesús*)* — Ісус. В іспанців поширені богозневажні матюки.

ПЕРЕКЛАДИ

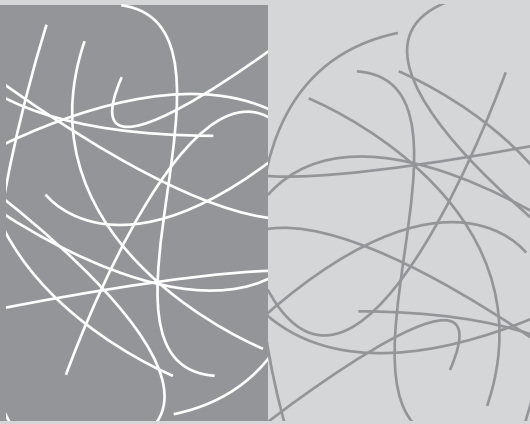

Грейс Грінвуд

Украдене пташине гніздо

У зелені кущів
Послухай спів дроздів,
Як малинівка і дрізд кличуть між гілок.
Вчуй — цілісінький день
Ліс повниться пісень,
Розквітають від нот гілочка та листок.
Чи не пошкодуєш,
Що я так сумую,
Коли інші пташечки радіють та святкують?
Кларенс Кук

В одному з найбільш сонячних та наймиліших країв світу, на півдні Франції, жили мої герої, два селянські хлопчики, на ймення Август і Леон Дювалі. Їхні татусі були рідними братами і вирощували виноградні лози на землях графа Валенсії. Двоюрідні братики були чудовими друзями — їх майже завжди бачили разом, коли вони слідували за своїми татами через прекрасні виноградники, підбираючи підрізані гілки, або ж допомагаючи збирати виноград у час врожаю, або ж просто бродили по старому лісі навколо замку, шукаючи горіхів та диких ягід. Зазвичай вони гарно ладнали між собою, чи то в роботі, чи в іграх, але й вони, однак, теж мали часом невеличкі пересварки — як, зрештою, більшість дітей.

Август був старшим на цілих два місяці, і мав схильність цим зловживати, і поводитися з погордою і зарозумілістю до Леона. Він був розсудливим і дещо егоїстичним, і часто зловживав прихильністю свого двоюрідного брата, який був надто довірливим та щедрим. Вони були гарними хлопчиками; можливо, Августом більше захоплювалися, бо в нього був красивий смаглявий колір обличчя, сповнені рум'янцем щоки, червоні вуста, блискучі кучері кольору воронового крила і сміливі чорні гарні очі. Леон був світлішим: мав каштанове волосся, глибокі м'які карі очі — які, однак, уміли спалахнути від гніву; вуста його були неначе пелюстки дикої троянди — свіжі та милі, але які, однак, могли вигнутися у презирстві стосовно жорстокості чи підлості. Зазвичай його обличчя мало вигляд дуже лагідний та доброзичливий, і якщо Августом більше захоплювалися, то Леона більше любили.

У ліску навколо замку кузени часами стрічали графиню Марі — гарненьку молоду дружину графа Валенсії, яка полюбляла бродити у прохолоді та зелені лісовими стежками. Її приваблювали краса, простота і смішна пустотливість веселих хлопчаків, і нерідко вона проводила яку часину, балакаючи з ними чи спостерігаючи їхні забави. Якось вона завела їх до замку і показала

їм високі кімнати, картини, статуї, фонтани і зимові сади, і сама тішилася їхнім зачудуванням та задоволенням. Та однак найбільшу втіху їм приніс пташник, де була зібрана вишукана колекція пташок, які розмовляли чи співали, — сороки, великі та малі папуги, канарки, щиглики, англійські чорні дрозди і багато інших видів. Коли вони розглядали пташину колекцію, графиня сказала до старого слуги, який доглядав за птахами: «П'єре, чому в нас немає вільшанок?»

«Я не знав, що мою пані можуть зацікавити такі звичайні птахи», — відповів старий.

«Зацікавити! Я вважаю їх найсолодшими співаками у світі. Якось бачили одну таку пташку в Парижі — вона вміла співати кілька оперних пісень. Ти міг би навчити їх так співати, П'єре?»

«Так, пані, якби мені дали молоденьких», — відповів він.

«Ну, тоді ми мусимо їх мати, — рішуче промовила пані. — Мій пташиний хор без них — неповний; отже, пам'ятай, П'єре!»

Коли вже вони були майже у дверях, збираючись піти, увійшов граф Валенсії. Це був суворий та пихатий чоловік, і зараз, здавалося, його здивувало і шокувало те, що його графиня стільки уваги приділяє сільським хлопчакам. Його чорні брови насупилися, і він мав вигляд такий похмурий, що вони були раді втекти, і добра графиня більше ніколи їх не запрошувала.

Невдовзі після цих відвідин одного дня трапилося, що Леон був сам у лісі, шукаючи ягід, і натрапив на гніздо молодих вільшанок, звите у затишному тінистому місці, біля великої гілки старого дуба. Леон довго стояв мовчки, спостерігаючи за маленькими цвіркунчатами і їх щасливими батьками, що приносили їм їжу і вкидали її у широко розкриті дзьобенята. Вони терпляче літали взад і вперед, приносячи хробаків, мух і ягоди, — аж поки зажерливі дзьобенята не перестали розкриватися і цвіркотіти, і тоді добрий пташка-батько сів на галузку над гніздом і почав співати ніжну, лагідну пісню, а добра пташка-мати обігрівала своїх милих діток, і так настали росисті сутінки.

Леон так захопився цим новознайденим скарбом, що наступного ранку привів кузена на це місце. Коли Август побачив гніздо, очі його спалахнули радістю бажання.

«О! — вигукнув він. — Як нам пощастило, що ми знайшли гніздо з молодими вільшанками для милої графині! Візьмімо їх до неї — і вона дасть нам більше грошей, ніж ми коли-небудь бачили у світі!»

І Август одразу ж почав лізти на старий дуб.

«О ні, ні, брате Августе! — кричав Леон, чіпляючись за нього. — Це було б жорстоко, зле — викрасти цих бідних пташенят, хіба ти не бачиш, як сильно люблять їх старі пташки?»

Август відіпхнув його, сердито вигукнувши: «Хіба графиня не казала,

що хоче молоденьких вільшанок для свого пташника? Тоді як ти смієш казати, що буде зле дістати їх для неї?»

Однак Леон твердо відповів: «Старий кюре каже, що Бог турбується про птахів, — Він дав маленьких вільшанок старим, так само, як Він дав нас нашим матерям і батькам; значить, викрасти їх — зло. Прошу, милий кузене, спускайся зараз і полиш їх».

Проте Август уже схопив гніздо. Він одірвав його від гілки і спустився з дерева, тримаючи гніздечко в руці. Старші пташки літали навколо нього, надзвичайно стривожені, з дикими, пронизливими криками страху та печалі. Ніжне серденько Леона зворушилося від їхнього горя — він умовляв і благав Августа, і тоді, побачивши, що прохання марні, дуже розсердився — навіть стиснув свої маленькі кулачки і був готовий битися за визволення крихітних полонених. Однак він вчасно згадав побожні настанови матері і доброго кюре, і повернувся додому зі зболеним серцем та сльозами в очах, а тим часом його брат поспішив із вільшанками до замку.

Коли Леон розповів своїй мамі історію з птахами, вона дуже обурилася і почала шукати батька Августа, щоб попросити його послати за жорстоким хлопчиком і змусити його повернути молодих вільшанок старим пташкам, бо її добре материнське серце дуже співчувало їм. Та коли Леон сказав їй, що пташок понесли графині, матір повернулася до своєї роботи, сказавши, що все добре, — бо вона мала велике благоговіння перед сановною пані.

Леон глибоко в серці сподівався, що добра графиня відмовиться взяти пташки і відправить Августа з гніздечком назад до лісу; тому він чекав повернення брата так терпляче, як тільки міг. Він повернувся, однак без гнізда, переможно дзвенячи жменею срібних монет.

«Дивися, — вигукнув, — що мені дала графиня за вільшанок! Ось, Леоне, твоя частка».

Леон узяв гроші — але тільки для того, щоб в обуренні жбурнути їх під ноги кузенові й розплакатися. Хтось, може, подумає, що я пошкодую, що розповідаю вам про цей напад пристрасті в моєму шляхетному маленькому героєві, — але я не шкодуватиму. Ще не засохли сльози гніву на його щоках — як він уже вистрибнув з батькового будинку і помчав до замку. Він не спинявся перепочити, навіть не сповільнював кроків — аж доки не добіг до великих вхідних дверей. Тоді він спинився. І думки про тьмяні арки старого передпокою, з побляклими завісами, і про похмурі статуї в лицарських обладунках, що стоять уздовж стін, і про суворого чорнобородого графа, якого він може зустріти, — всі ці думки ледь не відібрали в нього сміливості. Він стояв завмерши на пальчиках, поклавши руку на великий дверний молоток, у ваганні і страху, коли раптом він, здавалося, знову почув дикий жалібний плач бідної мами-вільшанки! — і тоді його серце набралося мужності й він упевнено постукав у двері.

Коли слуга пішов сказати графині, що її хоче бачити ще один селянський хлопчик, вона якраз була в дитячій кімнаті, відвідувала свого синочка-немовлятко, нащадка титулу і володінь графа Валенсії. Вона сиділа коло нього і з любов'ю споглядала, як він спав у гарненькій колисочці, все з атласу й пуху, тонкого льону й пишного мережива. Пані виразила здивування, побачивши розпашіле і все у сльозах обличчя Леона.

— Чому, дитя, — сказала вона лагідним голосом, — чого ти хочеш?

— Я хочу тих пташенят, — відповів він досить різко.

— Тих пташок! — відповіла вона. — Але ж хіба Август не дав тобі частини грошей? Я сказала йому, щоб дав.

— Я не хочу ніяких грошей, — сказав Леон. — Я хочу повернути пташок. З Вашого боку не було добре купувати їх — їхні мама і тато тужать за ними. Було злом викрасти маленьких, і ще таке гарне гніздечко, яке вони так тяжко будували. Хіба Ви не боїтеся, що вони полетять до Бога і розкажуть Йому все? І як би Ви почувалися, якби якийсь хлопчик-велетень прийшов і викрав Вашого малюка, і виніс його у цьому гарненькому гніздечку?

Спочатку графиня розсміялася, почувши цю серйозну промову — а тоді сльози навернулися їм на очі; вона нахилилася, щоб поцілувати свого сплячого малюка, а тоді, повернувшись до Леона, поклала лагідно долоню йому на голову і сказала:

— Дякую тобі, мила дитино, за урок, якого ти мене навчив. Звичайно, ти отримаєш маленьких вільшанок. Я неправильно вчинила, коли купила їх. Прошу пробачення у тебе і в Бога.

— І у пташок, — додав Лео.

— І у пташок, — повторила графиня, злегка усміхнувшись від такої дитячої простоти.

Отже, Леон отримав гніздечко з малими вільшанками і безпечно повернув його на місце — на гілку старого дуба в лісі. По дорозі він зупинився накопати хробаків, якими нагодував маленьких пернатих друзів, що вже ставали досить галасливими від голоду. Після того як Лео безпечно встановив гніздечко на старе місце, хлопчик сховався серед корчів поблизу, щоб побачити, як повернуться дорослі птахи. Весь час пополудні він дивився і чекав, а вони все не прилітали.

Нарешті, коли майже почало сутеніти — час лягати спати квіточкам і пташенятам, — він побачив двох пташок: Лео був певен, що це ті ж самі пташки, — які повільно скеровували свій політ до дуба. Здавалося, що вони не могли спати в іншому місці, хоч їхня стара домівка була спустошеною. Самець пташки підлетів до верхніх гілок і сів на одну; однак самка зупинилася на сусідньому дереві. Здавалося, їй важко було зносити вигляд рідної домівки.

Невдовзі Леон побачив, як самець затріпотів на гілочці й почав швидко крутити головою на всі боки. Він почув жалісливі голосочки, що цвірінькали внизу! — і кинувся й завис у повітрі над гніздом якусь мить, переконатися, що вони всі на місці, а тоді полетів до своєї пари, щоб розказати їй радісну новину. Ще за якусь мить вони обидва були знову біля гнізда, стрибаючи і літаючи навколо, — щебечучи радісно і з любов'ю у відповідь на нетерпляче цвіркотіння малят. Хоч було й пізно, вони все ще літали і підготували гарну вечерю з хробачками своїм дорогим діткам. Опісля, коли мама-пташка, покривши їх своїми теплими крилами, стишувала їх до сну щасливими ударами свого серденька, тато-пташка злетів на гілочку вгорі — і розлився щасливою й солодкою піснею.

— Він дякує Богові, — тихо сказав до себе Леон, побожно знявши свого картузика і перехрестившись, — він дякує Богові.

Переклад з англійської Наталії Добжанської-Найт

Перекладено за виданням: «Old Wonder-Eyes; and Other Stories for Children» by Mr and Mrs Lippincott (Grace Greenwood). Philadelphia: Gaut & Volkmar, H. Cowperthwalt & Co, 1858.

Про автора. Сара-Джейн Ліппінкотт (літературний псевдонім Грейс Грінвуд)— 1823-1904 — американська письменниця, журналістка, лекторка, засновниця газети, борець за права жінок та скасування смертної кари. Є автором і співавтором понад 20 книжок.

«Украдене пташине гніздо» — зі збірки дитячих оповідань, виданих у 1858 році у співавторстві з чоловіком Леандром Ліппінкоттом, кореспондентом низки газет у Нью-Йорку; разом із дружиною вони заснували дитячий журнал «Маленький пілігрим».

ПЕРЕКАЗИ

Дантова «Божественна комедія»

«Божественна комедія» Данте Аліґ'єрі — один із головних творів світового письменства. Кожна освічена людина має бути ознайомлена з ним. Вона є в програмах вузів та середньої школи (нині лише для класів із поглибленим вивченням зарубіжної літератури; за радянських часів у школі не вивчалася).

Проте внаслідок великої складності цієї книги — як щодо форми, так і щодо змісту — належить вона до «чтимих, но не чтомих» (шанованих, але не читаних). Потреба її ґрунтовного коментування й тлумачення з'явилась одразу, ще в XIV ст., тепер — і поготів. Але й добре прокоментований і протлумачений цей шедевр усе одно залишається важким для сприймання. У таких випадках «для загалу» створюють «полегшену», адаптовану версію складного твору.

Намір адаптованого видання «Божественної комедії», тобто почасти прозовим переказом, почасти поетичним перекладом, здійснив ще Іван Франко. Для сучасного читача подібне намагається зробити Віктор Гребенюк. Публікуємо в його адаптації першу частину величного твору великого флорентійця.

Пекло

На пів шляху свого земного світу
Я трапив у похмурий ліс густий,
Бо стежку втратив, млою оповиту.

О, де візьму снаги розповісти
Про ліс листатий цей, суворий, дикий,
Бо жах від згадки починa рости!

Над смерть страшну гіркіший він, великий, —
Але за благо те, що там знайшов,
Повім про все, що в пам'ять взяв навіки.

Це розпочалось на Страсну п'ятницю 1300 року. В якомусь сонливому стані Да́нте збився зі шляху під час подорожі, цілу ніч переляканий блукав у страхітливих нетрях. Чи то пак — заблудився у політичних хитросплетіннях свого часу, в усьому земному житті. Та от, вийшовши до пагорба, залитого ранковим квітневим промінням, — пагорба спасіння, потроху заспокоївся, неначе став на суходіл після кораблетрощі.

Перевівши дух, розпочав трудний, натужний підйом. Аж ось леопард, жвавий і нахабний, вибіг і заступив дорогу, тож довелося спускатися назад. Почувся ще й рик голодного лева, що підступав усе ближче, і ще худа голодна

вовчиця — наче вогонь, зажерлива і зла. Вже не піднятись угору, знов доведеться гибіти в похмурому лісі…

Але, ступаючи з пагорба в долину, поет побачив когось і заволав:

— Чи ти людина, чи дух, — порятуй!

— Ні, вже не людина. Був людиною, коли за Юлія Цезаря жив у Римі, писав про Енея… А що ж ти вертаєшся в долину, чом не йдеш на пагорб, де б'ють солодкі чисті потоки?

— Так ти Віргілій[1]?! Ти джерело просторих мовних рік? — вигукнув Данте й поклонився йому. — О найбільший з усіх поетів, учителю мій! Як висловити захват од твоїх безсмертних творінь! У тобі — моя основа, у тобі — причина визнання моїх творів! Порятуй же зараз мене: бачиш он тих звірів, що від них у жилах холоне кров?

— Гаразд, — одказав той. — Покажу тобі іншу дорогу, бо мимо цієї вовчиці не пройти і найспритнішим, а щойно наївшись, вона стає ще голоднішою. Лев — то гордощі, леопард — любострастя, вовчиця ж найстрашніша — то корисливість, зажерливість, владолюбство і грошолюбство. Це й різні політичні сили твого часу. Це через них гине наша матір Італія. Я ж звідси виведу тебе, поведу потойбічними світами. Ти узриш, як мучаться душі в Аду, як очищуються у болях Чистилища, аби згодом піднестись у вищі сфери. Бажаючи злинути до Раю, ти будеш одданий у руки своїй коханій Беатріче. Бо мені до Раю ще ступити годі: хоч я й передрік народження Христа від Діви, але не пізнав Його. А Беатріче вже там. Це вона послала мене тобі на допомогу.

Дант відповів:

…Поете, я прошу,
Ім'ям Христа, Якого ти не відав,
Все зло й все гірше хай тут полишу,

Ти ж покажи усе, про що повідав:
Хай браму бачу я з Петром святим
І тих, хто в муках і скорботі знидів.

Так два велети слова рушили в похід.

Ось недалеко й місце, що є входом у Пекло. Чорними буквами на його похмурих воротах викарбувано:

«Лишайте сподівання всі, хто входить».

Вергілій дав руку Дантові, щоб не боявся, й повів углиб.

---

[1] Віргілій — так у Середньовіччі називали античного поета Вергілія (виводячи його ім'я від латин. Virgo — Діва).

Найперше, що вразило й оглушило флорентійця, — неймовірний гамір у цьому ні, ще не Пеклі, а переддвер'ї Пекла!

Усі наріччя, мови старовинні,
Репетувань і ремствувань слова
У плесках рук, у вигуках, хрипінні, —

Зливались в гамір, що завжди трива
У цьому місці, крутячись всечасно,
Немов пісок, що вихор порива.

— Скажи, хто це тут мучиться? — спитав свого поводиря. Згромаджені у величезний натовп, ці душі, чи то пак душевні тіла, бігають, голі, раз по раз жалені незліченними роями ос і ґедзів.

— Це ті дрібні, мізерні людці, що жили без гани й без хвали, теплохолодні, ані те, ані се. А поряд із ними — ті янголи, котрі в час бунту найвищого янгола Люципера проти Бога не стали ні на боці бунтівника, ні на боці Бога. Тобто теж — ні те ні се. А теплохолодність не варта ні блаженства Раю, хоч би й після довгого каяття, ні покарання в Пеклі. Вона варта лише вічної зневаги. Про них

не говори, поглянь — і далі!

У темряві, що панувала в цьому світі, Данте помітив інший натовп, який лементував край широкої, клекотливої ріки. Ці душі хотіли мерщій перебратися на другий берег. Данте з Вергілієм підійшли сюди. Це був Ахеро́н — ріка, що відділяє Передпекло від Пекла і відома з такою назвою ще із античних писань. І так само відоме ще відтоді ім'я перевізника душ — Харо́н. То був гидкий, крикливий дід. Він, завваживши двох поетів, які не повинні б потрапити до Пекла, було відмовився брати їх на свій човен. Але Вергілій пояснив, що така воля вищих сил, тож мусив перевезти.

Зійшовши з ладді потойбіч Ахерону, мандрівники раптом відчули, що той похмурий світ задрижав, знявся вихор, усе спалахнуло. Данте втратив свідомість і впав.

Отямившись від оглушливого грому, звівся — ба, він стояв на стежці, що збігала в туман, звідкіля ще чулося лементування. Але то вже десь там, далеко, а де ж вони зараз? Ступаючи поруч, Вергілій повідав таке.

Пекло, куди їх переправив Харон, — це лійкоподібна громадина, що дев'ятьма колами спускається все нижче і вужче. У кожному колі караються за певні гріхи, відповідно до їх важкості. Але перше коло, де вони ото зараз,

це ще не зовсім Пекло, це — Лімб, облямівка[1]. Тут не караються, а лише зітхають, світло сумують доброчесні душі, які померли, не бувши християнами. Тут перебували старозавітні праведники, описані в Біблії: Христос їх вивів звідси до Раю, коли після воскресіння зійшов у Пекло. Тут перебувають доброчинці дохристиянської давнини — великі науковці, митці, письменники Греції й Риму (Вергілій теж постійно — серед них, звідусіль чутно привітання). Тут перебувають і праведні мусульмани, які не зі своєї вини померли неохрещеними.

Данте порозмовляв із Гомером, Овідієм, Горацієм, бачив Енея, Цезаря...

Тяглася їх гірлянда незліченна,
Та хай про це хтось інший розповість,
Бо тема й так у мене широченна, —

каже Аліґ'єрі, якого Вергілій уже повів у друге коло, вже справжній Ад.

Античний цар Мінос, уславлений справедливістю, стояв на вході до другого кола у вигляді страхітливого чудовиська. Тільки-но перед ним з'являлася чергова душа, він випростував величезного скрученого хвоста і відповідно до гріхів закидав її тим хвостом у належне коло. Тим-то й здивувався Мінос, що перед ним постали праведники. Тож Вергілій мусив пояснити і йому, з чиєї волі вони тут. Так урешті поети ввійшли у друге коло Пекла.

Але деякі страждальці другого кола викликали в Данте навіть жаль: у цьому місці караються за кохання, котре призвело до злочину. Мучиться тут цариця Семіраміда, яка залюбилася в близького родича, і щоб не було лихих поголосів, узаконила кровозмішання. Караються тут Клеопатра, Паріс і Єлена Прекрасна, Трістан та ще міріади інших душ. Із двома з них Данте мав змогу й поговорити. Це були знані йому Франческа й Паоло, невістка й дівер, між якими спалахнуло пристрасне почуття.

Кохання, що кохать дає й коханим,

себто любов із відповіддю, але всупереч моральним нормам, призводить до гріха, за які доводиться розплачуватися гибеллю душі.

Паоло й Франческа, підхоплені вихором, кудись одлетіли із юрмою інших душ, а Данте, тяжко перейнявшись їхніми бідами, знову знепритомнів.

---

[1] Коли творив Данте, у Католицтві ще не було чітко оформленого вчення про Лімб. Його богослови сформулювали й доповнювали згодом. Але в 2007 році Папа Римський Бенедикт XVI вніс у нього зміни — скасував учення про «Лімб немовлят». У Православ'ї ж ніколи не існувало ні терміна «Лімб», ні офіційного вчення про нього. Але міркування про те, що, скажімо, душі неохрещених немовлят не потрапляють ані до Раю, ані до Пекла, вважається допустимим. Як же є насправді, ми знатимемо лише в Царстві Небесному.

Коли тяма повернулась, вони з Вергілієм були вже у третьому колі. Тут караються за надмірне догоджання череву ті, хто вчинив собі ідола з їжі. Їхні душі безперестанно мокнуть у сутінках під вічним холодним дощем, який часами переходить то в град, то в порошу. Потерпають грішники в цьому колі й від жахливого чудовиська Це́рбера, що має три собачі пащеки, гризе і дряпає їх. Ті ж черевоугодники, котрих зараз не сягнула кігтями ця потвора, лежать, неначе купи сміття, у смердючому багновинні на шляху наших мандрівників. Вони вступають у ці душі, як в тіні.

Одна з них упізнала Данте й підвелась. То був флорентієць, за об'їдство прозваний Чвакалом. Він попрохав земляка, коли той повернеться на землю, хоч іноді споминати його в молитвах. Адже молитви живих за померлих можуть якоюсь мірою полегшити їхні муки.

— Але ж це вони страждають іще тимчасово, до Страшного суду, за попереднім Божим судом, — сказав Данте Вергілію. — Знаємо з учення Церкви, що коли настане Страшний суд, кожній людині буде визначено міру вже вічного страждання в Пеклі та вічного блаженства в Раю. Тоді Творець поєднає душі з оновленими тілами. А то будуть більші страждання за теперішні чи менші?

— Оскільки тіла будуть оновлені, тонші, то поєднані з ними душі почуватимуть більшою мірою, ніж нині, без тіл, — роз'яснив мудрець.

Так бесідуючи, вони дійшли до четвертого кола.

На його межі стояв Плу́тос, що в античні часи шанувався як бог багатства, тут же він — звіроподібний демон. Мусив Вергілій строго вказати і йому, за чиєю волею вони переступають цю межу.

І як під бурю падають вітрила,
Коли зламалась щогла на кормі,
Так хижа твар звалилася безсила.

І далі ми пішли по цій тюрмі,
В четверте коло, до провалля ближче,
Де зло всесвітнє скублилось у тьмі.

У цьому колі мучаться скнари й марнотратники. Вони безцільно носять тяжкі вантажі, при тому люто пхаючи й лихословлячи один одного. Серед них найбільше було недостойних священнослужителів.

Спускаючись нижче, мандрівники перейшли чорно-багровий потік. Він бере початок в Ахероні й губиться тут, у болоті під назвою Стікс, у якому карають гнівливих. Перевізник Фле́гій, сторож п'ятого кола, з неохотою, та все ж пустив до човна і того, чиє тіло має вагу, — Данте, і того, хто нині лише сама тінь, — Вергілія. А в болотяній багнюці — гидке видовище: душі

гнівливців б'ються, штовхаються, лаються! Один із них, флорентієць Філіппо Срібний, хотів було заговорити із живим земляком, обіруч охопив борт. Але Данте не побажав слухати, Вергілій одштовхнув його, тож той поринув назад у вічну бійку собі подібних.

А на другому березі мандрівців чекала несподіванка. Вони підійшли до пекельного міста Дíте, з величними мурами й вежами. Охороняли його кількасот демонів-химер. Домовитися ж із ними, як раніше з іншими, Вергілію не вдалося: перед самим носом вони замкнули браму. Онде на кріпосній вогненній башті з'явилися бридкі потвори, хизуючись і величаючись. Аби Данте не скам'янів од медузи Горгони, Вергілій затулив йому очі.

— Дарма! Із вишніх сфер, я бачу, вже йде той, хто ступає по Стіксу, як по суші.

Справді, посланець Небес ішов, не зважаючи ні на що, а грішні душі розбігались перед ним, як жаби. Вергілій дав знак, щоби Данте вклонився, але янгол не звернув на нього уваги, гнівно вигукнув до фурій, тонким жезлом розчинив браму Діте й так само дивлячись лишень перед себе, покрокував назад.

Шлях у місто був отворений і поети ввійшли в нього.

Леле! Весь видимий простір у цій фортеці займали кам'яні тесані гроби. Між ними звивалося полум'я, тому жара стояла неймовірна. Віка на трунах були зсунуті, тож звідтіля доносилися жахливі зітхання. Це вічно страждають єретикú, що вигадали вчення, суперечні щирому християнству, та їхні послідовники.

Чи ж можна з кимось із них поговорити? Авжеж, осьде, зачувши рідну говірку, зводиться з домовини одна душа, спинається друга. Це були давні політичні супротивники Данте. Говорячи з ними, він зрозумів, що грішники в Пеклі мають змогу бачити майбутнє, однак нічого не знають про теперішні обставини на землі.

Поети пішли вузькою стежкою між диких валунів, у все гидкіший і нестерпніший сморід. Данте запитував, Вергілій одповідав.

«...Мій сину, між скелястих цих основ, —
Почав він мову, — містяться три кола,
Що вужчають, біжучи стрімголов.

Юрба проклята повнить їх довкола, —
Скажу, щоб далі ти лиш додивлявсь,
Яка покара вдачу їх зборола».

Тому, перш ніж спускатися глибше, Вергілій розповів, за які гріхи страждають там.

Сьоме коло, де караються насильники, має три уступи. Перше — місце страждань насильників над ближніми (убивство[1], тяжке поранення). Друге — насильників над собою (самогубство)[2], своїм майном (розтринькування). Третє — насильники проти Всевишнього (богозневага) і проти створеного Ним ладу (статеві збочення[3]; хабарництво).

У восьме і дев'яте кола потрапляють обманщики. Восьме коло складається з десяти Лихосховів. Тут мучаться звідники й спокусники, підлесники й лицеміри, злодії, лукаві порадники, призвідці розбрату, фальшівники.

На самому ж дні Пекла, у крижаному озері Ко́ціт[4], караються зрадники: у поясі Ка́їна — зрадники родичів, Антено́ра — однодумців, Толоме́я — друзів, у поясі Джуде́кка — зрадники своїх добродійників.

А посередині пекельного дна вмерзлий у лід диявол трьома пащеками шматує зрадників величності — земної та небесної.

Отож, подорожні рушили туди.

Від самого шпиля сповзли завали
В рівнину, і немає стежки вниз
Тому, хто вийде на високі скали, —

Такий був спуск до царства муки й сліз.
Вгорі ж, де ледве можна розміститься,
Розлігся звір і всього себе гриз…

Це охороняє сьоме коло Мінота́вр, потвора, яку античне мистецтво зображало людиною з головою бика, тут же вона — бик із головою людини. Від Вергілієвого слова, що Данте — живий у місці мертвих, Мінотавр аж звалився від люті. Тож мандрівці поспішили крутим схилом.

— Питаєш, чому тут отакі завали з уламків скель? — прочитав Дантові думки мудрий провідник. — Це наслідки землетрусу, що стався у Пеклі, коли до Лімбу зійшов Христос по Своїм воскресінні. Але поглянь у долину: вогненний

---

[1] До вбивства належить і позбавлення життя ненароджених людей — аборт.

[2] Самогубство може бути й пасивним: повільне зведення себе зо світу, вживаючи наркотики, надмір хмільного тощо.

[3] Це мужолозтво (гомосексуалізм), женолозтво («лесбійська любов») та інші форми сексуальних спотворень. Усе це загалом називається також содомією, бо цими збоченнями грішили жителі Содома і Гоморри. За їхню протиприродну розпусту Бог, як описано в Біблії, знищив ці міста. Творець, а отже й Церква — як Католицька, так і Православна, — схвалюють лише статеві стосунки біологічних чоловіка й жінки у шлюбі.

[4] Не дивно, що в Пеклі є крига: пече не тільки вогонь, а й холод, найдужче ж печуть душевні муки.

потік — це ріка киплячої крові, у ній страждають грішні душі. Дивися, скільки їх там!

— А скільки тих, хто на високих берегах пильнує, щоб вони не випірнули й не полегшили собі хоч на мить неймовірних мук! Вчителю, хто це такі?

— Кентаври, напівконі-напівлюди. Ледь хтось виринає — один із них влучає у грішника розжареною стрілою і той мусить знов поринати у кров'яний окріп.

Один гукнув здаля: «Які це муки
Чекають вас, що ви згори йдете?
Кажіть, не рушtесь, бо ми спустим луки!»

Вергілій мовив:

— Про це ми дамо відповідь Харонові, а не тобі.

Харон — то вождь кентаврів, знаний ще з давньогрецьких часів. Ось і він, кінцем стріли розсува кошлаті вуса й бороду і з дивотою каже до своїх підданців:

— Овва! Погляньте-но, один із них — не тінь, під його кроками ворушаться камінці.

— Атож, він живий, — мовить Вергілій. — Зі святої волі я показую йому цей діл. Ти ж, Хароне, дай нам когось у супровідники, щоб ми перебрались на той бік.

Супровідником було призначено кентавра Несса.

Повів він берегом одної з рік,
Де вир кипів клекочучої крові
І звідки чувся відчайдушний крик.

Я бачив тут занурених по брови.
І мовить Несс: «Тут кожен з них — тиран,
Ковтать майно і кров чужу готовий».

Серед них Данте також зміг розпізнати і знаних диктаторів давнини, і запеклих негідників, йому сучасних.

Несс переправив на собі наших мандрівників на другий берег тієї жахливої ріки й помчав назад.

Де ж опинилися вони? То був густий-прегустий ліс, але вельми незвичайний. Не було ніде на гіллячці листя, та й саме воно все якесь вузлувате, замість плодів — отруйні шпичаки. У кронах кублились га́рпії, а з гущавини чулося лементування. Данте з цікавості зламав на кущі одну вітку — з неї полилась

темна кров і почулися крики. Це — душі насильників над собою, перетворені в безплідні хащі. Мінос кидає душу самогубця в це коло, вона падає в ґрунт і з неї для тяжких вічних мук виростає скарлючена деревина.

Ще слухать стовбура були готові,
Бо він зростав не на такі ліси,
Коли волання вчулися раптові, —

Скидалось на собачі голоси,
І ще мисливця б сповіщати мало,
Що недалеко вепр і гончі пси.

І от — повз нас ізліва двоє мчало
Оголених, подряпаних, прудких
Й без ліку гілля на бігу ламало.

Якого ж пекучого болю завдавали вони душам, перетвореним у ламкі гілки!

Та пройшовши трохи далі, Данте й Вергілій потрапили у місце ще більш пекуче. Тут блищали розжарені піски, на них навзнак лежали нещасні й безперестанку ридали над учиненим за життя; інші ж никали неприкаяно. А на них усіх повільно йшов дощ із клаптів огню. Душі безнастанно збивали з себе ті гарячі пластівці, та це лише збільшувало їхні страждання.

Відтак дорога пролягла кам'янистим берегом у тумані. Душі, що лежали тут, придивлялися до подорожніх і одна з них, Брунетто Латіні, завела мову зі своїм земляком. То був учений, літератор і державний діяч Флоренції, Данте його щиро шанував і навіть мав за свого вчителя. Знову поет переконався, що померлі володіють даром передбачення. З уст Брунетто він довідався: громадяни Флоренції злом оддячать Данте за всі його благодіяння рідному містові.

— Хто ж карається в цьому колі, земляче?

— Чимало пишних церковників, і правників, і багато інших, — відповів Брунетто. Він попросив Данте поклопотатися, коли вернеться на землю, його творами і побіг назад, на місце покути.

Мандрівці відійшли далі й почули віддалеки гук водоспаду. Тут усе так само січе безперервний вогненний дощ. І тут уготовано вічні муки геям та іншим статевим збоченцям. Флоренція мала прикру славу в тогочасній Європі, бо содомія пустила корені в цьому заможному місті. Тим-то так багацько серед душ, які караються в цім колі, флорентійців. Данте був одягнений у шати посла Флоренції, тож його впізнавали всі горожани й

...три тіні вибігли з-над лук
Від хмари тіней, що їх дощ огнисто
Зливав потоком ненастанним мук,

І на бігу волали голосисто:
«Спинися, бо твій одяг видає,
Що наше ти лишив порочне місто!»

Вони оточили Данте й стали розпитувати, чим живе нинішня Флоренція. Попросили передати, щоб там їх не забували, й побігли геть, на місце своїх знемагань.

Клекіт водоспаду наблизився і став таким гучним, що аж перешкоджав розмові.

— Чи не чатує нас звідтіля яка небезпека? — прокричав Данте, глянувши у провалля.

— Те вже випливає,

Чого я жду, й про що думки твої,
І що твій погляд в пітьмі розрізняє.

З прірви показався Геріóн, сторож чергового кола. То було втілення облуди — почвара, від якої мало б жахнутись і найхоробріше серце. Його лице було, як у людини, чисте, м'яке, усміхнене, а тулуб кільчився, як у змії. Спина й живіт здавалися гарнішими, ніж найкращі східні килими, а дві лапи були волохаті й пазуристі. Хвіст, неначе у скорпіона, стримів, готовий ужалити кожного, хто йому довірився.

— Я піду поговорю з ним, — сказав Вергілій, — бо тільки він може доправити нас на дно. А ти піди-но сам тим часом і порозмовляй із насельниками краю прірви.

Не хотілося Дантові йти, та, перемагаючи острах, зважився. Він заглядав у лиця нещасним душам, проте жар, що без упину падав на них, не давав розгледіти. Одно було видно, що то все люди вельможні: гербами їхніх давніх родів прикрашено лихварські торбини, які висіли на шиях. За ними впізнав Данте тогочасних банкірів. Та ці торбини тут порожні: не візьме людина по смерті ані гроша, тільки голою душею постає перед Богом, і скільки гріхів та доброчинностей устигла зробити за життя, таку тут і матиме відплату. Флорентійців і серед них було доволі, одначе поет не вступив із ними в розмову й хутко вернувся до свого вожая.

Вергілій уже сидів верхи на Геріоні.

— Сядь спереду, щоб тебе не зміг дістати отруйний хвіст! — гукнув він. — Геріоне, лети обачно: ця ноша важить незвичайно!

Либонь, ані Фаетон, ані Ікар не були настільки перестрашені, як зараз Данте. Так чудисько спустилось оддалік водоспаду, їздці злізли з нього — і він зник, мов стріла з тятиви.

Наші подорожани опинились у восьмому колі Пекла, місці, що зветься Лихосхови. Посередині його — глибокий і широкий колодязь, на дні якого — дев'яте, останнє коло. Між криницею і підніжжям скель — десять концентричних ровів, обнесених валами. У першому схові караються звідники й спокусники; у другому — підлесники; у третьому — святокупці, себто ті, що купили свій духовний сан за гроші (цей гріх називається симонія, за ім'ям згаданого в Біблії волхва Си́мона, який хотів купити дар Святого Духа); у четвертому — віщуни (ворожбити); далі — хабарники, лицеміри, злодії, нещирі порадники, призвідники розбрату; у дев'ятому — фальшівники металів; у десятому схові мучаться фальшівники людей, грошей і слів.

Ми й стали тут, як скинуті лишились
Зі спини Геріона, і пішов
Поет наліво звідти, де спинились.

Йдучи я вправо, зрів новий захов,
Нових мучителів, нові страждання,
Які наповнювали перший схов.

Там чулось голих грішників ридання;
Багато з них назустріч нам ішло,
А інші — швидше нашого ступання.

Чорти нещадно шмагали грішні душі, так що ті не сміли спинитись. Тож коли в юрмі першого рову Данте заввидів одного знайомого з Болоньї, той почав говорити — і мусив, батожений, бігти далі. З-посеред пребагатьох невідомих можна було розрізнити й знаменитих, як-от аргонавта Ясона, проте й він біг разом з усіма, і його, як і всіх грішників цього місця, немилосердно лупцювали стражі Лихосховів.

Пройшли наші странники трохи далі, вийшли на міст, щоб оглянути другий рів. Матінко! Це було місце ще гірших мук.

Тих місць ми досягли, куди, мабуть,
Гній звезено з усіх відхідків світу,
І грішники в тім смороді гниють.

Як же відрізняються насельники цього страшного й гидкого місця від свого колишнього виду, сповненого величі, земної слави! На знамениту в Давній Греції гетеру Таїс, ласки якої домагалися найсановитіші й найбагатші, бридко було й глянуть: уся в лайні, вона безперестанку дерла себе і стеналась.

А що ж у третьому схові? Гай-гай, симонітів, що мучаться тут, годі й побачити: їхні тіла були в стіні, а стриміли тільки ноги, по яких од п'ят і далі раз по раз пробігав огонь. Вергілій спустив Аліг'єрі у той рів. До якогось нещасного Дант заговорив такими словами: «Не платив апостол Петро Ісусові Христу, щоб Він настановив його первоверховним серед Своїх учнів; не платив Петрові ученик Христів Матвій, щоб той поставив його апостолом замість Юди Іскаріота... Тільки служіння Богу й ближньому має рухати людиною, коли вона стає священнослужителем. Ви ж, страждаючі в цьому рові, отримали свої духовні посади за гроші й задля грошей, тож одержуєте по заслузі».

Гадаю, що сподобавсь вожаєві,
Бо слухав він моїх уважно слів:
Були вони правдиві і життєві.

І тут руками він мене обвив,
До серця пригорнув, поніс угору
По тій дорозі, що й сюди привів.

Проніс мене крізь путь круту, сувору
Аж на високий арковий карниз,
Де вид у п'ятий схов одкрився зору.

Тьма-тьмуща грішних душ ходила круг якогось озера з дивним виразом обличчя. Придивившись, Данте побачив, що лиця в них скручені, повернуті назад, мов спаралізовані, тож іти вони можуть лише вперед спиною. Із їхніх очей текли безперервні струмки, і те озеро, навколо якого вони безперестанно ходили, — це озеро їхніх сліз, що лилися по спинах і сідницях. Дант і собі, розчулившись, заплакав. На те античний співець зауважив: «Невже ти теж із ними? А перед тобою — віщуни. Творець заборонив людям довідуватися про своє майбутнє, ворожбити ж ідуть на переступ Господньої волі. Тут же охочі знати майбутнє покарані тим, що постійно дивляться тільки назад. Серед них, між іншим, є й стародавній мольфа́р Тіре́сій, що вчинив іще один гадючий злочин: змінив собі стать».

Так гомоніли поети, проходячи з мосту на міст, і дійшли до наступного лихосхова — величезного резервуара, де в киплячій смолі терплять вічну покуту інші грішники. Та щойно почав оповідач розглядати це моторошне видовище, як Вергілій гукнув йому: «Дивись, дивись-но!» і відтягнув його до себе.

Оглянувся на шум страшних навал, —
І враз побачив — мчав на нас огидний
Диявол чорний по бескеттях скал.

Ах, та який же був він страховидний!
Невже такі бридкі всі хвостачі,
Як він, ширококрилий, прудкохідний!

Чорт на бігу мучив пазурами якусь мерзенну душу й пожбурив її в смоляну кипінь. Це була душа Бонтуро, відомого хабарника тих часів. Він пірнав, виринав, але чорти сотнею гаків утопляли його знов. Була там тьма-тьменна й інших хабарників, упізнаваних і невпізнаваних, знаних на ім'я і не знаних.

— Тут настільки небезпечне місце, — сказав провожатай до Данте, — що тобі на який час треба сховатися, хоч би за оцей кам'яний уступ. Ця чортівня свавільна й люта, мушу поговорити з нею.

Не встиг Аліг'єрі відбігти, як біси з гаками вистрибнули до нього.

— Геть! Геть, бридкі! — закричав Вергілій. — Хай зі мною говорить той, хто зможе втямити, а потому, як вдасться, тягніть у смолу.

Нечисті гукнули на це:

— Хай вийде Лихохвіст!

І їхній ватажок одразу вийшов.

— Чи зважився б я, Лихохвосте, самохіть прийти сюди, знаючи вашу вдачу, та ще й із живою людиною? Ми тут — із волі Неба, я маю показати йому всі жахи Пекла. Тож не заважай, а ліпше — сприяй нам.

— Шкода, — неохоче погодився Лихохвіст. — Ви не наші.

— Виходь! Не бійся, — сказав Вергілій до Данта, який усе-таки сховався.

Обох поетів одразу обступив гурт чортів із занесеними гаками. Та Лихохвіст їх спинив, показав мандрівникам дорогу і дав у супровід десятьох бісів. Їхні прізвиська говорили самі за себе: Злий Собака, Вепряче Ікло, Старий Кусака, Трутозмій…

— Лихо, вчителю! Краще би не йти з ними, ти ж сам знайдеш дорогу. Поглянь лиш на них!

— Дарма, то вони злі не на нас, а на тих, хто хоче виринути зі смоли. Рушаймо.

І вони рушили в дальшу путь. Щоправда, нечисті невдовзі покинули наших подорожніх, а на самім краю цього лихосхова навіть хотіли їм завдати кривди, проте мандрівці перейшли туди, де люципери вже не мають влади.

То був шостий схов, місце покари лицемірів. Ці грішні душі ледь-ледь волочили ноги, бо вкриті важезними плащами зі свинцю: зовні плащі були золотистої барви (як і лицемірство), але кожен крок спричиняв тяжкі болі. Дехто й тут упізнав свого земляка Данте, як-от ченці Каталано й Лодерінго. Вони кількома словами розповіли про себе.

Відтак поети ступили у сьомий схов — до злодіїв. Спускались вони дедалі прикрішими уступами, і римський геній не давав флорентійцю довго перепочивати. Ще й нагадав: не досить одійти від грішників, треба самому праг-

нути досконалості. Як же караються душі в цьому лихосхові, було страшно й глянуть: незліченні клубища усіляких гадів безперестанку жалили їх, звивались на них і стискали міцними вузлами. Час від часу змії жалили так, що душа з болю спалахувала, згоряла на попіл і наступної миті відроджувалася знов — для вічних страждань.

— Хто ти? Звідки? — запитав Вергілій в одного. То виявився знатний негідник Фуччі з Тоскани, злочинець на прізвисько Звір. З-поміж багатьох страшних переступів люди запам'ятали, як він пограбував ризницю Пістойського собору. Тоді обвинуватили безвинного, але Фуччі не уник покарання по смерті: мучиться разом з іншими злодіями. Він був такий запеклий у ненависті до добра, що й тут не сокрушився за свої злочинства, допікав Данте словами.

Наприкінці розмови святокрадець,
Підвівши руки, дулі поробив
І крикнув: «Боже, ось Тобі мій вкладець!»

Від того часу змій я полюбив:
Одна ті чорні заглушила звуки,
Мов кажучи: «А не кажи цих слів!»

А друга, оповивши йому руки,
Зв'язала у тугому їх вузлі,
Й не розірвать ніяк тієї злуки.

До цього закоренілого грішника підбіг кентавр Как, щоб відвезти у місце дальших мук. Кентавр був незвичайний: у ньому поєдналися не тільки людина й кінь, а ще й вогнедишний дракон.

До мандрівців підійшли три духи, Данте не знав їх особисто, але чув про одного — він залишив по собі якнайгіршу пам'ять. Вони ще й не звернулись до свого земляка, як виповз гидкий шестиногий змій, підскочив до одного з них, обійняв, міцно притулився й — о Боже! — людина з твариною хутко злились воєдино. Двоє інших із жахом спостерігали це. Аж от мале змієня підскочило до одного, вкусило за пуп і вони, плазун та чоловік, швидко стали перетворюватись той у того, а той у того. За декілька хвилин злочинець поповз в óбразі змія, а змій у людській подобі зневажливо кинув: «Хай поповзає, як і я!»

Данте і Вергілій пішли далі. До восьмого кола вони не спускались, а дерлися вгору по камінню. На верховині поглянули в долину: в полум'ї горіли лукаві порадники. Тут, між іншими, карався Одіссей, хитрощами якого впала Троя.

Багато страхіть надивився Данте за цей день, за цю подорож Пеклом. Але що далі, коло за колом, схов за сховом, то за більші гріхи тут поміщено душі,

то все важчих мук вони варті. У дев'ятому схові восьмого кола страждали призвідники розбрату, і їхні муки були як страшні, так і огидні. Тут ішов Магомет, розрубаний навпіл, зі звислими назовні нутрощами, за ним — його зять Алí, з обличчям, пошматованим лезом.[1] Моска, який підбурив флорентійців до багаторічного роздору, ішов із обрубками рук. Бертра́н де Борн, що під'юджував англійського королевича Генріха до війни з батьком, ніс у руках свою відрубану голову… Уся ця зграя потворних калік ішла по великому колу і доки обходила його, то все устигало загоїтись. Але доходили до певного місця — і чорт знову рубав та кремсав їх. І так — вічність.

Мандрівники наблизилися до скелі й узріли останню яму Лихосховів. Тут зазнавали мук фальшівники: ті, що підробляють гроші, й ті, що вдають із себе інших, аби вчинити зло, тобто фальшівники людей та фальшівники слів (наклепники й брехуни).

Ми підвелися на останній стик
Довгастої скали, звернувши вліво,
І погляд мій, що до імли вже звик,

Пройшов до дна, де Богу незрадливо
Слугує Справедливість, бо велить
Фальшівникам каратися жахливо.[2]

Душі одних були всуціль покриті болючими зловонними струпами, як лускою, і нечестивці, щоб хоч на мить полегшити собі страждання, безупинно зішкрібали їх, та цим тільки побільшували біль. Інші мучаться пропасницею і невщухаючим головним болем, водянкою, невтолимою спрагою. Була тут згадувана у Святому Письмі дружина фараонового царедворця Потифа́ра, яка, не змігши спокусити прекрасного Йосифа, оббрехала його, і Йосиф потрапив

---

[1] Засновник ісламу Магомет зображений серед призвідників розбрату тому, що ця релігія навчає вірити в Єдиного, але не Триєдиного Бога. Ісуса Христа ця віра вважає не Другою Іпостассю Всевишнього, а лише найбільшим пророком, Який судитиме світ іменем Аллаха; Святий Дух в ісламі це не Третя Іпостась, а свого роду «енергія» Єдиного Божества. Хоча в Корані визнається в принципі богонатхненність Біблії, однак навчається, що люди спотворили її, тому Творець послав останнього пророка — Магомета. Отже, з погляду Данте, Магомет учинив розкол серед віруючих у Єдиного Бога. Постать же його зятя Алі стоїть в основі розколу вже самих ісламістів — на сунітів та шиїтів.

[2] Усевишній є джерелом тільки блага. Не від Нього походить зло, а від сатани, Люцифера, колись найвищого янгола, котрий ухилився від творення добра і став джерелом усякої скверни. Але Господь і його дії скеровує врешті-решт на благо у земному житті (нема такої біди, щоб на добро не вийшло) та на справедливе покарання у вічності.

до в'язниці. Був тут Синóн, який олживо переконав троянців увести в місто дерев'яного коня. Було й чимало гріховодів-фальшівників, що їх пам'ятав Данте.

Гибіли тут, окрім фальшівників, Нівро́д, за намовою якого зводили вавилонську вежу, та античні гіганти, що бунтували проти небес. Були вони схожі на велетенські башти, зовні могучі, проте вмуровані в твердь. Один із них, лютий Ефіальт, був ще й обвитий тяжкими ланцюгами. Вони, разом з тим, охороняли криницю, дном якої було останнє коло Пекла — льодове озеро Коціт. Гігант Антей послухав прохання Вергілія, взяв обох мандрівців на долоню й переставив туди, де вічно терзаються холоднечею Люцифер, Юда й інші зрадники.

Коціт поділений, хоч і без видимих меж, на чотири концентричних пояси. Перший зветься Каїна, за ім'ям першого братовбивці. Тут караються зрадники рідних. Щойно ступивши крок-другий,

Зачулось враз: «Уважніше ступай-но,
Не йди по головах братам в біді,
Бо й так вони страждають надзвичайно!»

Оглянувшись, побачив я тоді,
Що під ногами озеро, дзеркалам
Подібне, але зовсім не воді.

Це Данте ступив на якогось грішника: всі вони тут, умерзлі по шию, дивляться вниз, плачуть від мук і сльози перетворюються на кригу.

Другий пояс дев'ятого кола зветься Антенор — за ім'ям троянського вождя-зрадника. Тут у вічній льодяній покуті перебувають зрадники батьківщини й однодумців.

Данте говорив і з ними, проте зрадливці, на відміну од інших, не просили поета спом'янути їх у світі живих. Навпаки: вони хотіли, щоб їхні злочинства, їхні імена — живі забули.

Але і в цьому скорботному місці зрадники всіляко злостивили один на одного, бажаючи, щоб Данте розповів, повернувшись, про гріхи співстраждальців. А граф Уголíно ще й гриз голову архієпископа Руджiéрі: він зрадив владику, а той у помсту замурував графа з синами у вежі, де всі й померли з голоду. Архієпископ же тут мучиться тому, що, навзаєм, зрадив графа як політичного спільника і свою батьківщину.

Відтак поети ввійшли у третій пояс дев'ятого кола — Толомею, названий від імені Птолеме́я, римського намісника Єрихона. Він запросив свого тестя на бенкет і вбив його. Тут поміщено в лід тих, що зрадили друзів. Негідники вмерзли у різних позах, здаючись смітинками в кризі.

Урешті мандрівники потойбіччям підійшли до осереддя Пекла — місця Діте, вмістилища диявола.[1]

Володар найсумнішої з держав
Був до середини грудей в крижині.
Гігантові я б скорше дорівняв,

Аніж гігант руці його єдиній;
Тепер вже можеш сам ти справу здать,
Який він весь, умерзлий у льодині.

Данте поглянув на лице диявола — і вразився: той мав три обличчя, європейське, африканське й азіатське. Це символізує, що він діє на все людство. Люцифер мав шість велетенських безперих крил, вони безперервно віяли холод, так що Коціт ніколи не розмерзався. Кожною пащекою він безупинно молов по одному грішникові: Юду, який зрадив Христа, і Брута й Касія, що зрадили Цезаря.

Поети, тримаючись за кошлату шерсть Вельзевула, розпочали спуск униз, чи то пак підйом угору, бо спускаючись у північній півкулі, вони водночас піднімалися в південній. Продершись через камінну розколину, добряче зморившись, побачили передсвітанковий зоряний небозвід: поети вийшли в Чистилище.

Прозовий переказ Віктора Гребенюка
Віршовані уривки — у перекладі з італійської Євгена Дроб'язка

---

[1] Архістратиг Люцифе́р (*грец.* Світлосяйний), один із найвищих ангелів, після бунту проти Всевишнього ув'язнений в Аду. Проте його зловорожа дія на світ іще триває до Страшного суду. Він також, будучи сам ув'язнений, є владикою Пекла.

ДРАМАТУРГІЯ

Анатолій ОЛІХ

Анатолій Оліх, який народився 1974 року на Вінниччині, має технічну освіту, проте вже давно трудиться у церковній видавничій сфері. Вірний Римсько-Католицької Церкви й поляк за національністю, він, будучи миряни-ном, вніс значний вклад у переклад на українську численних сакральних текстів, побожних пісень, їх усталення.

У 2016 році вийшла друком науково-публіцистична книга А. Оліха про історію РКЦ на Волині в ХХ столітті «Завдяки їм». Пробує брат Анатолій своє перо і як драматург. Пропонована одноактна п’єса, написана українською, ставилась на сцені також польською в авторському перекладі.

Хто в сльозах сіє...

П’єса на одну дію

Дійові особи

Адольф Шельонжек — єпископ Луцький
Владислав Буковинський — парох кафедральної луцької парафії
Броніслав Джепецький — священник
Юзеф Кучинський — священник
Майор Будніков — слідчий НКВД
Капітан Орлов — офіцер НКВД
Поручник Новак — польський офіцер
Секретарка
Вартовий
Диктор

Діється в повоєнні роки.

Сцена перша

Кабінет слідчого. У лівому кутку стоїть його стіл із течками, настільною лампою, графином. Справа за столиком із друкарською машинкою та папками сидить с е к р е т а р к а у формі НКВД. На стіні — портрет Сталіна.

Входить Б у д н і к о в. С е к р е т а р к а схоплюється.

Будніков: Кто там следующий?

С е к р е т а р к а подає течку.

Будніков *(перегортає сторінки, читає):* Шельонжек. Ага, епископ! Хорошо... *(Гукає до вартового)*: Заводи!

Сідає за свій стіл.

Вартовий *(до Шельонжека)*: Руки за спину! Пошел вперед! *(Заводить, рапортує)*: Подследственный Шельонжек доставлен!

Будніков: Свободен. Садитесь, подследственный.

Ш е л ь о н ж е к сідає.

Будніков: Я — ваш следователь, начальник четвертого отдела майор госбезопасности Будніков. Отож, почнемо. Коротко розкажіть вашу біографію.

Шельонжек *(без емоцій; видно, що вже не вперше. Секретарка друкує на машинці)*: Я народився 1 серпня 1865 року в Сточку Луковському Луковського повіту Седлецької губернії у сім’ї царського чиновника. Після завершення курсу навчання у п’ятирічній гімназії в Седльці вступив до духовної семінарії у Плоцьку, яку закінчив 1888 року. Потім навчався у Римсько-католицькій духовній академії в Санкт-Петербурзі, яку закінчив 1893 року.

Будніков: Ага, так вот откуда вы знаете русский!

Шельонжек: Після повернення до Плоцька виконував обов'язки спочатку професора, потім — ректора семінарії до 1916 р.

Будніков: Продолжайте, продолжайте!

Шельонжек: В 1916 році, під час російсько-німецької війни, мене викликали до Варшави, у Міністерство релігійних віросповідань і громадської освіти.

Будніков: Якою була ваша посада?

Шельонжек: Я був начальником відділу Католицької церкви при міністерстві, а з 1925-го працював радником. Того ж року мене призначили правлячим єпископом Луцької дієцезії. В 1926 році я переїхав до Луцька, де й проживав безвиїзно до моменту мого арешту.

Будніков *(з притиском):* Зрозуміло. До якої партії належите?

Шельонжек *(здивовано, дещо схвильовано):* Я ніколи не належав до жодних політичних партій чи організацій. Уся моя діяльність була присвячена виключно богослов'ю і церковним справам.

Б у д н і к о в встає, переходить у другий кінець кабінету. Потім з криком кидається до Ш е л ь о н ж е к а.

Будніков: Ваша відповідь суперечить дійсності! Слідство виявило, що ви вже кілька років активно займаєтесь антирадянською діяльністю! Ви це підтверджуєте?

Шельонжек: Ні, не підтверджую. Запевняю: я ніколи не мав намірів, ворожих радянській владі.

Будніков: А ось слідство володіє доказами, що ви, громадянине Шельонжек, отримували інструкції від папи Пія XI та Пія XII щодо ведення антирадянської діяльності. Ви це визнаєте?

Шельонжек *(встає, дивиться в очі Буднікову; твердо):* Ні, не визнаю.

Будніков: Сесть! *(Далі говорить спокійніше).* Добре, підемо далі. Органам стало відомо, що в останній час ви намагалися розширити свою єпархію. В чому це конкретно виражалося?

Шельонжек *(говорить швидше, з болем):* Коли почалися переслідування і винищення поляків українськими націоналістами, частина моїх священників подалася на схід, у Житомирську й Кам'янець-Подільську області. Там вони ще за німців почали виконувати священницьке служіння для місцевих католиків.

Будніков *(з іронією):* Це нам і так відомо. Ці священники вже затримані нашими доблесними органами. *(Зривається на крик):* Але ви не мали на це права!

Шельонжек *(зосереджено, твердо):* Я так не вважаю. Я виконував свій обов'язок.

Будніков: Ми з цим розберемося. Із вами теж… розберемося. *(Кри-*

чить): Я взагалі не розумію, чому вас до цієї пори ще не розстріляли! *(Знервовано гукає до секретарки):* Протокол!

С е к р е т а р к а виймає з друкарської машинки протокол, підносить Б у д н і к о в у. Той переглядає, кладе на край столу, дає Ш е л ь о н ж е к о в і ручку.

Будніков: Подписываем протокол.

Ш е л ь о н ж е к встає, підписує.

Будніков: Конвой! Увести!

Заходить в а р т о в и й, козиряє.

Вартовий: Руки за спину! Пошел вперед!

Коли Ш е л ь о н ж е к із в а р т о в и м доходять до дверей, Б у д н и к о в гукає:

Будніков: Шельонжек! Сьогодні, громадянине Шельонжек, ви можете йти. Але подумайте про те, про що ми тут говорили. І дуже раджу співпрацювати з нами. Свободен!

Вартовий: Пошел вперед.

Виводить Ш е л ь о н ж е к а.

Завіса

Інтермедія перша

Показуються слайди, які продовжують сюжетну лінію і підводять глядача до наступної сцени.

Диктор: У лютому 1944 року радянські війська зайняли Луцьк. «Другі совєти» почали своє правління з масових арештів і вивезення цивільного населення до Сибіру та в степи Казахстану. Це була також боротьба і з поляками, і з Римсько-Католицькою Церквою. Тих, які вижили після репресій 1939–1941 років, не загинули у війні і яких не вивезли на каторгу вже в 1944-му, було вирішено в рамках «обміну населенням» депортувати до Польщі.

Однак люди неохоче покидали рідну для них землю, тож владі довелося діяти звичними для неї методами: обманом, погрозами та залякуваннями. Звісно, вивезення польського населення ставило під загрозу існування Католицької Церкви на Волині, тому єпископ Шельонжек і нечисленні священники вирішили залишитися.

У ніч із 3 на 4 січня 1945 року непокірного єпископа разом з кількома ксьондзами заарештували і помістили у слідчу в'язницю по вулиці Ягеллонській, 8 у Луцьку (сучасна вулиця Лесі Українки).

Владику тримали окремо, священники були в іншій камері і мусили спати на бетонній підлозі. Канцлер Луцької дієцезії Ян Ших передав їм теплий одяг; владика одержав хутро, в якому його сфотографували на «зеківські» документи і яке потім не раз ставало йому в пригоді. Всього допити й утримання у в'язниці в Луцьку тривали 18 днів.

Священників, які поїхали виконувати служіння на схід, зокрема Броніслава Джепецького, Юзефа Кучинського, Станіслава Щипту, Александра Беня і Адольфа Кукурузінського, заарештували трохи пізніше.

22 січня єпископа Шельонжека разом із ксьондзами Буковинським і Галензовським доправили до тюрми в Ковелі, а через два дні етапували до в'язниці МГБ у Києві.

Урешті-решт слідство закінчилося виголошенням звинувачувального акта, в якому владику звинуватили у злочинах, передбачених статтями 54-1а (зрада Батьківщини) та 54-11 (участь у контрреволюційній організації) Карного кодексу УРСР. Слідчий Майоров у рапорті пропонував: «Адольфа Станиславовича Шельонжека приговорить к высшей мере наказания — расстрелу с конфискацией личного имущества». Справу було відіслано до Москви, де її мало розглянути так зване ОСО — «особое совещание».

25 травня 1945 року владику відправили до Лук'янівської в'язниці, там він опинився в одній камері зі своїми священниками.

Сцена друга

Тюремна камера. В кутку стоїть лавка, на стіні — заґратоване вікно.

На лавці сидить Б у к о в и н с ь к и й. Д ж е п е ц ь к и й молиться біля вікна, К у ч и н с ь к и й ходить з кутка в куток.

В а р т о в и й заводить Ш е л ь о н ж е к а до камери і виходить, двері зачиняються. Ш е л ь о н ж е к кладе свою торбу, роззирається. На обличчі здивування. Так саме здивовані несподіваною зустріччю і священники.

Шельонжек *(до Джепецького):* Броник?!

Джепецький *(падає на коліна, цілує руку):* Владико?! Слава Ісусу Христу!

Шельонжек *(підіймає Джепецького, обіймає):* Навіки слава. Амінь. Бронику, це дійсно ти!

Підбігає К у ч и н с ь к и й.

Шельонжек: Юзику!

Кучинський: Владико!

Припадає на коліно. Обіймаються.

Встає Б у к о в и н с ь к и й, хоче приклякнути, Ш е л ь о н ж е к перехоплює його. Обіймаються.

Буковинський *(розглядає його):* Владико, як ви почуваєтеся?

Шельонжек: Звісно, тюрма — не курорт, але, дякуючи Богові й вашим молитвам, ще тримаюся.

Джепецький: Владико, які ви змучені! Сідайте!

Буковинський: Востаннє я бачив вас ще у в'язниці в Ковелі…

Шельонжек *(схвильовано):* Після Ковеля мене перевели до тюрми МГБ

тут, у Києві. Тримали чотири місяці. Допитували по кілька разів на день, навіть по десять годин без жодної перерви. (Встає, переходить ближче до інших). Вимучили мене добряче! (Заточується, Джепецький і Кучинський ловлять його під руки). Та годі про це… (Задумано): Знаєте… Лише тут, у в'язниці, я зрозумів, чому мені припала саме дієцезія в Луцьку, — щоб я міг страждати заради Нього, заради Христа! (Підходить до священиків, сідає, звертається до Джепецького). Розкажи, Бронику, як ти сюди потрапив?

Джепецький: Коли мене арештували 10 січня в Житомирі, то звинуватили в шпигунстві на користь Ватикану та антирадянській діяльності. Доказів, щоправда, в них ніяких не було, та й бути не могло. Та й узагалі, все це слідство — тільки спектакль.

Шельонжек *(похитуючи головою):* Бачиш, ти ж міг тоді, в 1944 році, залишитися в Любліні, коли німці тебе евакуювали.

Джепецький: Та міг, звісно. Мені навіть місце в Люблінському університеті запропонували. Але я насамперед священник, а вже потім — викладач. Не міг покинути своїх парафіян. Хто їх утішить, хто їм принесе Христа, як не я? Ви ж знаєте, владико, скільки людей зараз помирає, а скільки їх на Сибір висилають. Як я міг їх покинути?

Шельонжек *(більше до себе, ніж до Джепецького):* Ти зробив правильно, коли залишився. А ти, Юзику, як потрапив до цих хоромів?

Кучинський *(встає, нервово ходить по камері):* Як ви мене, владико, відпустили на схід, я спочатку добрався до Красилова. Потім поїхав до Києва, там вдалося зібрати людей, вони навіть почали добиватися від влади, щоб дозволили їм відкрити костел або хоч якусь капличку. Потім поїхав до Харкова, Дніпропетровська. У Дніпропетровську мене й арештували. Тепер я тут, з вами.

Буковинський: А в чому вас звинувачують, владико?

Шельонжек: Мабуть, у тому ж самому, що й вас. Конкретної політичної статті на мене не знайшли, то тепер звинувачують «у зраді Батьківщини» та в участі у вигаданій ними контрреволюційній організації. А Батьківщина для мене — це Христос, Церква, моя Луцька дієцезія. Їх я не зрадив і не зраджу ніколи.

Буковинський: Але слідчі мені говорили, що ви, владико, даєте покази?!

Джепецький і Кучинський: Так, нам теж так говорили!

Буковинський: Але я їм не вірив.

Шельонжек *(відходить трохи вбік):* Мушу, дорогі мої брати, сказати вам одну важливу річ. Слідство в моїй справі тут, у Києві, вже закінчилося. Слідчий Майоров у рапорті запропонував: «Адольфа Станиславовича Шельонжека приговорить к высшей мере наказания — расстрелу с конфискацией личного имущества».

Джепецький *(хапається за голову):* Розстріл! За що?

Шельонжек: Будемо уповати на Господа. Ми повинні бути сильними! Нехай наші переслідувачі бачать, що ми не боїмося: наш Господь сильніший від владики цього світу. У Святому Писанні сказано: «Вдарю пастиря і вівці розбіжаться». Тому нам не можна піддатися, бо ми відповідаємо за тих, кого доручив нам Господь Бог. Звернімося в молитві до Нього, щоб Він дав нам силу і витривалість у виконанні Його волі. (Стає навколішки, складає руки до молитви. Опускаються на коліна і священники). Отче наш, доручаємо себе Тобі! Чини з нами так, як Тобі угодно. І хоч темрява опанувала цей світ, ми віримо, що Ти нас не покинеш! Дай нам сил вірно йти дорогою, яку нам визначило Твоє Провидіння!

Священники разом: Амінь.

Завіса

Інтермедія друга

Диктор *(під час показу слайдів):* Упродовж місяця судовий процес для священників Галензовського, Щипти і Беня закінчився, їх вислали до таборів. Для інших, у тому числі для єпископа Шельонжека, конвеєр допитів тривав. У червні пресвітерів разом із єпископом перевели до загальної камери. Саме в ній владиці Адольфові Шельонжеку довелося відзначати свій 80-літній ювілей — він був одним із найстарших в'язнів у світі.

У камері було в різний час від 30 до 50 ув'язнених, із меблів — нари, та ще два заґратованих вікна і «параша». Замість матраців використовували свої пальта і штани, замість подушок — вузлики з черевиками.

Більшість в'язнів становили «побутовики», в основному колгоспники, і кримінальні.

Перші дні у камері були особливо важкими, частина в'язнів вороже ставилися до «зрадників, ворогів народу, і до того ж служителів культу», всякими способами отруюючи їм життя. Але невдовзі єпископ своїм спокоєм, увічливістю і доброзичливістю завоював авторитет серед них.

Увесь цей час багато людей по всьому світу молилися за звільнення єпископа. Бог вислухав їхні молитви і помилував ув'язненого. 6 травня 1946 року смертний вирок замінили на примусову депортацію. Владику звільнили завдяки старанням Апостольського Престолу й американських дипломатів. Інших священників, які залишилися у в'язниці, радянський «найсправедливіший у світі» суд присудив кого до п'яти, кого до восьми, а кого й до десяти років виправних таборів.

Після 16 місяців ув'язнення, 17 травня 1946 року, єпископ Шельонжек у супроводі офіцера НКВД Орлова перетнув польсько-радянський кордон у Перемишлі й опинився на рідній землі.

Сцена третя

Залізнична станція. Лавка, прикордонний стовп. Лунає гудок потяга. Входять О р л о в із течкою під пахвою і Ш е л ь о н ж е к.

Орлов: Ну что, гражданин Шельонжек, благодарите советское правосудие — самое гуманное правосудие в мире. Сейчас сдам вас, как говорится, по описи, подпишем необходимые документы — и прощайте.

Шельонжек: Благодарю вас на добром слове, пан офицер. Я буду за вас молиться.

Орлов: Странный вы человек, Шельонжек. Я вот, можно сказать, ваш конвоир, мучитель, а вы говорите: «Я за вас помолюсь». Не понимаю я вас.

Шельонжек *(підходить ближче до Орлова):* Это понять совсем нетрудно. Господь любит всех Своих детей — и меня, и вас. Да, вы тоже дитя Божье, вы — мой ближний, которого Господь мне приказал возлюбить, как себя самого.

Орлов: Не надо меня запутывать в ваши сети. Если ваш Бог существует, то почему в мире так много зла, несправедливости? Зачем была эта война? Ведь сколько людей погибло!

Шельонжек: Зло творит не Бог, зло творит человек. Бог создал человека свободным, и уже во власти человека, что он выберет — добро или зло. Я, например, не держу на вас зла. Я понимаю, что вы вынуждены исполнять то, что вам прикажут, а если вы начнете сомневаться — то вас уничтожит ваша же система.

Орлов: Отставить разговорчики! (Насторожено розглядається): Хорошо, что нас никто не слышит. А, вот и поручик!

Входить Н о в а к. Офіцери козиряють, подають один одному руки.

Новак: Porucznik Nowak melduje swoje przybycie![1]

Орлов: Капитан госбезопасности Орлов!

Новак: Dopełnimy formalności.[2]

Орлов: Конечно!

Обмінюються паперами, підписують. Коли Н о в а к ховає документи у планшет, О р л о в підходить до Ш е л ь о н ж е к а.

Орлов: Ну что, Шельонжек! Не поминайте, как говорится, лихом! Надеюсь, больше не увидимся!

Козиряє, іде. Потім затримується, вертається, подає руку. Проходячи повз Н о в а к а , ще раз козиряє.

Новак: Владико, за наказом уряду Республіки Польща я повинен доставити вас на територію Польщі.

---

[1] Porucznik Nowak melduje swoje przybycie! (*пол.*) — Поручник Новак засвідчує своє прибуття!

[2] Dopełnimy formalności (*пол.*) — Виконаймо формальності.

Шельонжек: Вітаю, пане офіцере (*простягає руку).* Що ж… Мабуть, треба з тобою вже прощатись, моя Волинь.

Бере торбу, але Н о в а к його зупиняє:

Новак: Владико, мені потрібно ще кілька хвилин для залагодження останніх формальностей.

Шельонжек: Розумію, пане офіцере. *(Залишається сам, кладе торбу).* Ось і все… Завершується моя хресна дорога. Господи! Господи, я намагався бути вірним Тобі до кінця на цій дорозі, не кидати того тяжкого хреста, якого Ти мені дав. Я мав би відчувати радість… Але її немає. Вже ніколи я не побачу своєї улюбленої дієцезії, ніколи не вернуся до луцького храму, в якому вірою і правдою служив Тобі, Господи, і тим, кого Ти мені довірив. *(Падає на коліна.)* Боже, дай мені сил виконати до кінця Твою волю! Я вірю *(встає)* — ні, я знаю, що як воскрес із гробу Твій Син, так і ця багатостраждальна дієцезія, перетерпівши муки, теж воскресне!

Складає руки у молитві, схиляє голову.

Диктор: Господь вислухав молитву луцького архіпастиря. 18 травня 1996 року Папа Йоан Павло II відновив Луцьку дієцезію Римсько-католицької церкви в Україні. Бо сказано в біблійній Книзі псалмів: «Хто сіє у сльозах, з радістю буде жати».

Завіса

Анатолій Оліх у ролі єпископа Шельонжека.

УДК 82
О-72

Осоння : альм. Волин. осередку Спілки християн. письм. України. — Рівне : Естеро, 2019. — 136 с.
ISBN 978-966-97458-5-9

Видання складає поезія, проза, перекладацький доробок та драматичні твори членів осередку, хроніка діяльності СХПУ на Волині. Для загалу читачів.

УДК 82

Літературно-художнє видання

ОСОННЯ

Альманах Волинського осередку
Спілки християнських письменників України

Редактор *В. І. Гребенюк*
Коректор *Д. П. Довбуш*
Верстка *О. В. Міцевської*

ЕСТЕРО
друкарня

Формат 60x84/16. 7,9 ум. др. арк.
Тираж 500. Замовлення № 0708. Підписано до друку: 07.08.2019 р.
Друк: ПП «ЕСТЕРО». Тел. 068-22-62-444, e-mail: esterorv@ukr.net
Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до державного реєстру видавців, виготівників
і розповсюджувачів видавничої продукції
серія ДК №4787 від 28.10.2014 р.